Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 15 (1717) ГОД XXXIV БЕЛАСТОК 9 КРАСАВІКА 1989 г ЦАНА 40 зл.

Нашы госці: Мікалай Міхноўскі, Ігар Вашкевіч і Васіль Старычонак.

Завіталі да нас госці

Нядаўна нашу рэдакцыю наведалі госці з Мінска. Прабывалі яны ў Польшчы прыватна, гасцявалі ў сяброў і радні. Але як жа, будучы ў Беластоку, не наведаць братоў-беларусаў? „Ніва" ж у самым цэнтры горада!

А рэдакцыя наша заўсёды рада сустрэцца з людзьмі, з чытачамі, з усімі, хто стараецца ўносіць свой пасільны ўклад у нашу культуру, у наш нацыянальны здабытак, з усімі, з кім будуем супольна аўтарытэт і гонар беларуса ў свеце.

Гасцей было трое. Два малодыя вучоныя: Васіль Старычонак — выкладчык Педагагічнага інстытута імя М. Горкага ў Мінску і Мікалай Міхноўскі — медык па прафесіі, супрацоўнік Беларускага навукова-даследчага санітарна-гігіенічнага інстытута. Васіль Старычонак — гэта аўтар каля 25 навуковых работ з галіны мовазнаўства. Апошняя з іх — „Слоўнік амонімаў беларускай мовы" — аддадзена ўжо ў друк. Маладыя вучоныя працуе таксама над практычнымі матэрыяламі праграмнага характару для выкарыстоўвання ў вузах і сярэдніх школах.

Мікалай Міхноўскі ж у сваім навукова-даследчым інстытуце займаецца праблемамі ўзаемаўплываў чалавека і асяроддзя. Калектыў, у якім працуе наш госць, доўгі час займаўся праблемамі вібрацыі, якая выклікана працай новага мінскага метро. Гэта яго інстытут даў адмоўную экспертызу па пытанню пабудовы другой лініі метро ў раёне гістарычнага Мінска, каб не пашкодзіць архітэктурным помнікам, якіх у Мінску засталося не так многа.

Трэці наш госць — малады інжынер-канструктар у галіне электронікі — Ігар Вашкевіч. Нядаўні студэнт, сёння ён актывіст маладзёжнай арганізацыі „Талака". Яго імкненні, як і яго арганізацыі, — надаваць сэнс жыццю сённяшняй, часта загубленай у нашым складаным свеце і таму яшчэ больш непакорлівай, моладзі. Моладзь сёння шукае сваё месца ў жыцці, гэтакае „Я" свайго пакалення. І „талакоўцы" знаходзяць сябе ў звароце да нашых нацыянальных каранёў — да гісторыі, культуры і мовы нашых дзядоў і прадзедаў.

Такіх людзей, як Ігар Вашкевіч, якія дайшлі да сваёй нацыянальнай свядомасці ўжо будучы дарослымі, ёсць вельмі многа. Ігар пачаў гаварыць пабеларуску, калі яму было ўжо трохі за дваццаць. Выхаваны ў Мінску, усё сваё мадоўгае жыццё гаварыў толькі па-руску. І сёння ён удзячны людзям, якія адкрылі яму прыгажосць нашай мовы і багацце нацыянальнай гісторыі і культуры. Ігар расчулена расказваў, як дапамагае пазнаваць мову маладым, навагі вучням, і цешыцца за іх, што да іх нацыянальная свядомасць прыйшла раней, і што энергію сваю яны змогуць прысвяціць у будучыні на карысць свайго народу, дапамагаць яму ў абуджэнні з нацыянальнага летаргу.

Гасцей нашых цікавіла жыццё беластоцкіх беларусаў, умовы, у якіх яны працуюць. Нас жа, і нашых чытачоў, — чым сёння жыве Беларусь.

Наша размова хутка сышла на тэму новага ў Савецкім Саюзе, і асабліва — у Беларусі, дзе вялікага размаху набралі сілы перамен, абнаўлення, выяўлення перад народам злачынстваў часоў сталінічыны і брэжнеўскага патурання бюракратыі і дзялення грамадства на лепшых і горшых.

Як мы ўжо ведаем, пад канец мінулага года і на Беларусі ўтварыўся Арганізацыйны камітэт Народнага Фронту ў дапамогу перабудове, які прыняў назву „Адраджэнне". Ініцыятарам была творчая інтэлігенцыя, у першую чаргу Саюз пісьменнікаў Беларусі, Саюз кінематаграфістаў і Саюз мастакоў. У склад арганізацыйнага камітэта Народнага Фронту за перабудову ўвайшлі таксама прадстаўнікі навуковай інтэлігенцыі, рабочыя і служачыя, камуністы і беспартыйныя. „Камітэт ставіць сваёй мэтай, — гаварылася ў звароце аргкамітэта ў Прэзідыуме Вярхоўнага Савета БССР, — садзейнічаць разгортванню шырокага руху ў падтрымку курса КПСС на рэвалюцыйную перабудову і абнаўленне грамадства, абудзіць палітычную і творчую актыўнасць грама-

(Працяг на стар. 4)

Барацьба на аргументы

Як пачаць дзейнічаць, каб з лепшымі эфектамі рашаць праблемы людзей у нашым ваяводстве? — гэта адно з пытанняў з уводнага даклада I сакратара Ваяводскага камітэта ПАРП Уладзіміра Каладзеюка на Ваяводскай справаздачай партыйнай канферэнцыі, якая адбылася 11 лютага г.г. у Беластоку. Яно і сталася лейтматывам амаль усіх выступленняў дэлегатаў і запрошаных на канферэнцыю гасцей.

Апрача 235 дэлегатаў, прадстаўнікоў 35-тысячнай ваяводскай партыйнай арганізацыі, у канферэнцыі прымалі ўдзел шматлікія госці, а сярод іх член Палітбюро, сакратар ЦК ПАРП Збігнеў Міхалэк. Пасля даклада I сакратара ВК ПАРП Уладзіміра Каладзеюка, у якім ацэнена актуальная сітуацыя ў ваяводстве, выступіла 27 прамоўцаў, а большая частка з іх закранала справы сельскай гаспадаркі.

Аб цяжкіх умовах, у якіх прыйшлося гаспадарыць сялянам на Беласточчыне, гаварыў начальнік гміны ў Крыпне Тадэуш Вонсэк. Хаця ў нас нізкаякасныя глебы і каротшы на 20 дзён перыяд вегетацыі, то забеспячэнне тэхнікаі на 20 прац. меншае. Аляксей Дзярманскі з Зуброў заўважыў, што зараз многія гавораць аб сельскай гаспадарцы, але з гэтага патоку слоў не відаць нічога канкрэтнага. Надалей фабрыкі выпускаюць нізкаякасную сельгастэхніку, але затое штораз даражэйшую. Рэфармуюцца цэнтральныя ўстановы, а ва ўправе гміны ўсё як бы па-старому, можа толькі балаган большы. Напрыклад, у Гарадоцкай гміне падаткавыя наказы высылаюць таксама і да нябожчыкаў. У той жа гміне дзяржаўны фонд зямлі павялічваецца і налічвае звыш 3000 га ў сотнях участкаў. Каб добра загаспадарыць тыя землі, трэба іх неадкладна ўзбуйніць у вялікія арэалы, а тады перадаць калгасам.

Мікалай Кусачук з Вулькі-Нурэцкай на прыкладзе сваёй мясцовасці паказаў, як вёскі ва ўсходняй паласе ваяводства ў хуткім тэмпе старэюць і абязлюдніваюцца. Маладыя не хочуць заставацца на бесперспектыўных гаспадарках. Прапанаваў знесці падатак з найгоршых грунтаў (V і VI класа).

(Працяг на стар. 4)

НА МЯЖЫ

— 1 —

Кулачка, вораг народа

У пагодны чэрвеньскі дзень 1941 года дайшла ў нашу хатку вестка, што вывозяць у Сібір родную сястру маёй маці Настусю і ўсю яе сям'ю і што будуць везці іх праз Бандары. Так злажылася, што дома была толькі маці і я, рэшта сям'і знаходзілася ў полі. Маці замітусілася, забегала, завойкала. Хуценька палажыла ў торбу кусок саланіны і сухароў, і мы пабеглі ў канец вёскі, кудой мелі ехаць вывезеныя.

— Каб хоць затрымаліся! Каб хоць затрымаліся! — паўтарала паўпрытомная маці.

У канцы вёскі, каля Назаркавых, стаяла многа людзей, да якіх далучыліся і мы. Чакалі надоўга, калі нехта крыкнуў:

— О! З Лукі выязджаюць грузавікі!

І сапраўды, з канца вёскі Лука, ад якой да Бандароў адзін кіламетр, паказаліся ў клубах пылу грузавікі. Зразумела, што не было відаць, хто ў іх едзе. Аднак вельмі хутка грузавікі праляцелі да ракі і загрукаталі па масце. Першы з іх вельмі голасна „кашляў“, выкідваючы з сябе клубы чорнага дыму. Якраз гэта і было прычынай таго, што, даехаўшы да натоўпу, грузавік затрымаўся, а за ім затрымаліся другія.

— А, Божа мой, Божа, — зашаптала маці. — Калі так, то пабачым сваякоў.

Мы кінуліся ўздоўж калоны і вельмі хутка знайшлі грузавік, на якім сядзела сям'я Марозаў, нашых сваякоў. На маленькіх клунках сядзеў Іван Мароз, яго жонка Настуся, сын Ваня і дачка. Маці кінулася да кузава, але з яго, амаль ёй на галаву, саскочылі два канваіры з доўгімі вінтоўкамі. Трымаючы вінтоўку ўпоперак цела, адзін з канваіраў сказаў:

— К машине, гражданка, подходить нельзя.

— Я толькі торбу з сухарамі перадам.

— И это тоже не разрешается.

Нечакана ад першага грузавіка падбег афіцэр і закрычаў:

— Что вы с посторонними балакаете! Устава не знаешь! Отогнать толпу на приличное расстояние!

Вінтоўкі канваіраў павярнуліся да нас штыкамі. Штыкі былі для мяне як бы і не страшныя таму, што віселі ў мяне недзе над галавой. Затое маці глядзелі яны проста ў вочы. Мы пакаціліся назад, пакідаючы на вулічным пяску сляды ад босых ног. Раптам я пачуў на галаве нешта мокрае і цёплае. Зірнуў уверх і пабачыў, як з вачэй маці капіліся буйныя слёзы. Цётка Настуся і дачка загаласілі ў грузавіку, заплакала ўголас і маці.

Афіцэр падскочыў да маці і рэзка спытаў:

— Кто они тебе, родственники?

— Се-е-стра родна мне Настуся, — не спыняючы слёз, з цяжкасцю прагаварыла маці.

— Сестра, значит! Значит, ты тоже кулачка и враг народа?! Не беспокойся, за вами тоже приедем. А реветь нечего! Растаётесь не на долго! В Сибири места для паразитов много! Вот там вместе и наплачетесь!

Раптам ад першага грузавіка падбег да афіцэра шафёр і сказаў: — Готово, товарищ капитан!

— По машинам! — зычна крыкнуў афіцэр.

Адзін з канваіраў быў нізкага росту і ніяк не мог залезці ў кузаў. Дзядзька Мароз схапіў яго за руку, каб дапамагчы яму.

— Не смей! — крыкнуў другі канваір, і дзядзька Мароз неяк абмяк і сеў на клунак. Тым часам канваір схапіў малога за рукі і ўзвалок на бар'ер кузава. Малы нырнуў за бар'ер і зверху на момант тырчэлі толькі яго вялікія боты.

Машыны крануліся з месца і хутка прапалі за паваротам, узбіваючы велізарную хмару шэрага пылу.

Маці нерухома стаяла і ўзіралася ўслед прапаўшым машынам. Праз некалькі мінут пыл рассеяўся і зноў улёгся на дарозе. З Бандароў у Рыбакі пралеглі роўныя сляды грузавіковых колаў.

А маці ўсё стаіць, усё глядзіць, усё чагосьці як бы чакае. У адной руцэ трымае торбу з сухарамі, а другая жылістая, сумная рука звісае ўздоўж цела. Час ад часу падымае яе і верхняй часткай далоні выцірае слязу. Яе патрэсканыя босыя ступні моцна заглыбіліся ў вулічны, перамелены на попел пясок. І апранута „кулачка“ і „вораг народа“ не надзвычайна. На ёй белая кужальная кашуля, зашпіленая пад шыяй на сіненькі гузічак, і саматканы зрэбны чорны парцяк, зашпілены з боку на палачку.

Я цягну маці за руку і яна, як бы ў сне, моўчкі паварочваецца і разам накіроўваемся ў бок хаты. А вакол сонечна, сонечна. А вакол зялёна, зялёна. А вакол звонка, звонка. А нам горка, горка.

Уваходзім у хату. Маці сядае на ўслоне. Торбу няведама чаму трымае на прыполе. Глядзіць няведама куды невідушчымі вачыма і прычытвае.

— А Божа ж мой, Божа! Не дазволілі ўзяць ні кароўкі, ні свіняці, ні авечкі, ні гускі, ні куркі. Прападут яны ў той Сібіры з голаду і холаду, прападут, прападут. А Божа мой, Божа...

Алесь Барскі

ПАТРЭБНА КОНСУЛЬСТВА

Кожны жыхар Беласточчыны можа заўважыць, што ў апошнія два гады наступіла развіццё кантактаў паміж грамадзянамі Польшчы і Савецкага Саюза. Цягнікі з Гродна ў Беласток і ў той бок перапоўнены людзьмі і іх багажамі. На базарах у Вільнюсе, Гродне і ў Беластоку ці ў Варшаве можна купіць такія тавары, якіх не ўгледзіш у крамах нашых краін. Гэта зразумела, што людзі мусяць неяк ратавацца, калі ў краіне эканамічны крызіс.

Але да нас прыязджаюць людзі, якія не толькі хочуць купіць ці прадаць. Шмат грамадзян прыязджае ў Польшчу і СССР, каб пабачыць сваіх блізкіх, знаёмых, сяброў, сустрэцца з землякамі. Палітычныя перамены ў нашых краінах выклікаюць зацікаўленне развіццём супрацоўніцтва, абменам вопытам з суседзямі ў навуковай, культурнай і гаспадарчай галінах. Многіх грамадзян цікавяць турыстычныя паездкі. Даводзіць гэта да таго, што сёння вельмі цяжка дастаць білет на цягнік у Маскву, Вільнюс ці Ленінград.

Вядома таксама, што калі больш людзей, дык і больш праблем з імі. У мінулым годзе ўлады ПНР і СССР дамовіліся аб утварэнні польскага консульства ў Вільнюсе. Патрэбна консульства ў Беластоку. З Беласточчыны ездзім у БССР, ЛССР, у Беласток прыязджае многа нашых суседзяў — прыгранічныя кантакты грамадзян канцэнтруюцца якраз на Беласточчыне і Гродзеншчыне, праз Беласток праязджаюць у цэнтральную Польшчу і СССР. Не трэба нікога пераконваць, што такая колькасць турыстаў выклікае многа праблем, якія хутка павінен развязваць консул СССР у Беластоку. Трэба пры гэтым улічыць, што кантакты паміж грамадзянамі абедзвюх краін будуць хутка разгортвацца, чаму спрыяюць перамены ў грамадска-палітычным жыцці Польшчы і Савецкага Саюза.

Польскія консульствы ў Вільнюсе і Мінску дапамагаюць у развіцці культурных і грамадскіх кантактаў між палякамі. Для нас, беларусаў з Беласточчыны, савецкае консульства ў Беластоку было б яшчэ адным месцам наладжвання сувязей з нашымі суродзічамі за мяжой.

Антось Мірановіч,
Беласток

ХРОНІКА

14 сакавіка 1989 г. нашу рэдакцыю наведалі мінскія журналісты: адказны сакратар „Звязды“ Уладзімір Андрыевіч і супрацоўнік „Сельскай газеты“, Міхал Шыманскі. На працягу 20-ці дзён праходзілі яны стажыроўку ў „Трыбуне Люду“. За гэты час пабывалі яны ў розных мясцовасцях нашай краіны, а таксама і ў Беластоку. Мінскія госці цікавіліся працай нашай рэдакцыі, яе тэматычнымі планамі, дзейнасцю Беларускага грамадска-культурнага таварыства і жыццём беларусаў у Польшчы.

Беларускіх журналістаў прыняў сакратар Ваяводскага камітэта ПАРП у Беластоку Мікалай Козак. Падчас сустрэчы тав. Козак паінфармаваў аб прыгранічным супрацоўніцтве Беластоцкага ваяводства з Літоўскай ССР і Гродзенскай вобласцю. У чэрвені г.г. у Беластоку плануецца чарговы кірмаш прыгранічнага абмену з удзелам прадпрыемстваў з Беларусі, Літвы, Латвіі, Эстоніі, Украіны і з акругі Хаскава з Балгарыі. Да гэтага часу будзе адкрыты дарожны пагранічны пункт у Кузніцы-Беластоцкай.

Госці пазнаёміліся з гісторыяй нашага горада і яго помнікамі. (л)

БЕЛАРУСКІ КАЛЯНДАР НА 1989 ГОД

Урэшце прычакалі мы нашага календара на гэты год. Чаму не пад Новы год, а толькі пад Вялікдзень? На пальцах адной рукі можна палічыць выпадкі, калі Беларускі календар выходзіў своечасова, гэта значыць, яшчэ перад Новым годам. Ці вінавата ў гэтым наша „беларуская млявасць“? Магчыма, часткова яно і так. Але існуюць і некаторыя іншыя прычыны, сярод якіх я вылучыў бы тую, што дагэтуль не было пастаяннага рэдактара календара. Амаль штогод рэдактар календара змяняўся. Прытым, справа не без значэння, рэдагаванне календара — занятак, які патрабуе шмат клопату і дае мала прыбытку рэдактару. Ганарары ж цяпер — амаль сімвалічныя. БГКТ даходу ад продажу календара не мае. Наадварот, да кожнага экземпляра даводзіцца даплачваць яшчэ гэтулькі ж, колькі ён намінальна каштуе. Але ці ж можна нам пакінуць гэтае выданне толькі таму, што яно здаўна ўжо не выконвае тае функцыі, якая належыць календару? Пытанне, вядома ж, рытарычнае: нельга нам абмінуць ніводнай з магчымасцяў, якія існуюць для беларускага друкаванага слова.

Рэдактарам сёлетняга календара з'явілася Ніна Амельянюк, навуковая супрацоўніца Кафедры беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта. Праект вокладкі выканаў гайнаўскі мастак Янка Салавянюк. Тыраж календара — 6000 экземпляраў. Цана — 400 злотых. Аб'ём — 276 старонак (17 друкарскіх аркушаў).

Як заўсёды, на пачатку змешчаны каляндар з вылучэннем праваслаўных і каталіцкіх свят ды календарыум некаторых запамінальных датаў з беларускай гісторыі. Далей Янка Зенюк, намеснік старшыні Ваяводскай рады Патрыятычнага руху нацыянальнага адраджэння ў Беластоку, піша пра здзяйсненні і задачы гэтага руху ў грамадска-палітычным жыцці краіны.

У частцы „З гістарычнага мінулага“ змешчаны чатыры артыкулы. Аляксандр Баршчэўскі піша пра светапогляд ды рэнесансавыя матывацыі ў жыцці беларускага першадрукара Францішка Скарыны. Марыя Базылюк прадстаўляе жыццёвы шлях Яўгена Хлябцэвіча — члена Беларускай Сацыялістычнай Грамады, супрацоўніка „Нашай Долі“ і „Нашай Нівы“, аднаго з заснавальнікаў навукова-літаратурнага гуртка беларускіх студэнтаў Пецярбургскага універсітэта ў 1912 годзе. Варта адзначыць, што лёс гэтага чалавека быў таксама звязаны з Беласточчынай: ягоны бацька, Іван Хлябцэвіч, у 1897—1915 г.г. быў святаром праваслаўнага прыхода ў вёсцы Кленікі Бельскага павета. Сам Яўген Хлябцэвіч заснаваў у Кленіках аматарскі драмгурток, што пакінула свой гістарычны след занатоўкай у „Нашай Ніве“ (1909 г.). Мікола Іваноў прадстаўляе падзеі, якія спрычыніліся для паўстання беларускай дзяржаўнасці пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі, асаблівую ўвагу звяртаючы на Пер-

(Працяг на стар. 5)

НІНА АЛЯКСАНДРАЎНА ТАРАШКЕВІЧ

Дайшла да нас вестка, што ў Маскве памерла Ніна Аляксандраўна Тарашкевіч, нараджаная Палянска, абсальвентка Вышэйшых курсаў літаратуры. Яе супольнае жыццё з Браніславам Тарашкевічам не працягвалася доўга — ад 1934 года да мая 1937 г., калі Браніслава Тарашкевіча і Ніну Аляксандраўну арыштавалі ў іх маскоўскай кватэры.

Якія ж былі гэта гады! Мала сказаць: цяжкія. Усё, аб чым марыў Тарашкевіч, калі ў польскай турэмнай камеры, у 1935 г., даведаўся, што будзе абменены ў СССР, — усё знявечылася.

Марыў аб працы ў Беларусі і для Беларусі — а мусіў жыць у Маскве, працаваць у Міжнародным аграрным інстытуце — ён, адзін з найбольш выдатных беларускіх філолагаў, член Акадэміі навук БССР. Марыў аб сустрэчы з сябрамі, таварышамі па барацьбе, а толькі пасля прыбыцця ў Маскву даведаўся, што ўсе дзеячы „Грамады" і „Змагання" — арыштаваны і палічаны агентамі польскай разведкі.

Ці Ніна Аляксандраўна ўсведамляла сабе цэлую трагедыю яго сітуацыі? Адчувала яго боль. Рабіла ўсё, каб не адчуваў адзіноцтва, стварыла для яго сямейную атмасферу і стала для яго ў гэты страшны час самым блізкім чалавекам. Усведамляла сабе, што ад яго залежыць і яе лёс. Тарашкевіч, несумненна, не здагадваўся, што яго чакае і толькі дома, дзякуючы Ніне Аляксандраўне, адчуваў цяпло хатняга ачага.

Якім дарагім быў для яе Браніслаў Тарашкевіч, ведаем таксама з яе гераічнага змагання, да апошніх дзён жыцця, за выратаванне літаратурнай спадчыны Тарашкевіча. Неадкладна пасля атрымання дакумента аб яго рэабілітацыі, ужо ў 1957 (!) годзе паехала ў Мінск з рукапісам яго перакладу „Пана Тадэвуша" Міцкевіча і на працягу многіх год змагалася за яго выданне, чаго нацанец дачакалася. Праўда, працягвалася гэта 24 гады! Але — дачакалася. Гэты рукапіс выратаваны толькі дзякуючы таму, што схавала яго ў сваёй сястры.

У гэтым жа 1957 годзе Ніна Аляксандраўна пачала барацьбу за адшуканне калонак і машынапісу перакладу „Іліяды" Гамера на беларускую мову, які здзейсніў Тарашкевіч у камерах польскіх астрогаў. Я напісала „калонак", таму што Ніна Аляксандраўна ў лістах, накіраваных мне, некалькі разоў паўтарала, што „Іліяда" была аддадзена ў „Белгосиздат" да друку ўжо ў калонках, што да арышту Тарашкевіч атрымаў з „Белгосиздата" паштоўку з просьбай прыезду ў Мінск з мэтай аўтарскай карэктуры. І што цікава — у гэтым 1957 годзе ніхто, з кім на гэтую тэму гаварыла, не сумняваўся, што калонкі знойдуцца і „Іліяда" будзе, нарэшце, надрукавана. З часам справа прыцiхла і далей не пайшла наперад. На працягу некалькіх гадоў пісала яна многім інстанцыям, у ЦК КПСС, асабіста Брэжневу, Максіму Танку і іншым. Цяпер Ніна Аляксандраўна ўжо не жыве, а аб перакладзе „Іліяды" (у чым вялікае значэнне для беларускай культуры) нічога не вядома. Ніну Аляксандраўну, за яе адданасць і вялікую працу, будзем памятаць з пашанай і ўдзячнасцю. І каб вялікая праца Б. Тарашкевіча не прапала дарэмна, мы павінны далей змагацца за тое, чаго ёй не ўдалося здзейсніць пры жыцці. Варта тут яшчэ ўспомніць, што ў 1976 годзе Ніна Аляксандраўна гасцявала ў Варшаве, была госцем і Беластока. І што было для яе асаблівым перажываннем — наведанне Агульнаадукацыйнага ліцэя ў Бельску-Падляшскім імя яе мужа. Толькі тут убачыла фатаграфіі бацькоў Браніслава і доміка, дзе нарадзіўся. Убачыла Браніслава ў асяроддзі змагароў „Грамады". Магло гэта здзейсніцца дзякуючы таму, што ў ліцэі знаходзіцца пастаянная выстаўка, прысвечаная біяграфіі Тарашкевіча і „Грамадзе". Асаблівае ўражанне зрабілі на ёй сцяг ліцэя з партрэтам Браніслава і адносіны вучняў гэтага ліцэя да Тарашкевіча. Яе прыезд да нас прынёс ёй многа хвалявання, а нам паказалася цудоўнай і інтэлігентнай жанчынай, якая была для Браніслава Тарашкевіча не толькі добрай жонкай, але і найбліжэйшым прыяцелем на цяжкім этапе яго жыцця.

Вечная ёй памяць!

Аляксандра Бергман

СТАРЫЯ ІНТЭЛІГЕНТЫ

Старыя інтэлігенты
Беларускай зямлі!
Як мала вас ацалела,
Як многа вы збераглі —

Сумленне і душы светлыя,
І мовы чысцюткі спеў,
І ветлівасць старасвецкую,
Здзіўляючую цяпер.

Апошнія перакладзіны
Над прорваю — з часу ў час —
Вам верыць у нешта дадзена
У свеце бязверных нас.

Мы слухаем рэха гулкае
Марзянкі былых гадоў,
Што кульбы вашы выстукваюць
Па сцежках старых кладоў.

І гэтак трывожна робіцца,
І глуха — як боль у сне —
Што з вамі гавораць мёртвыя,
А вучні жывыя — не...

Старыя інтэлігенты
Беларускай зямлі!
У гэтым няўдачным свеце
Пракорамі вы былі,

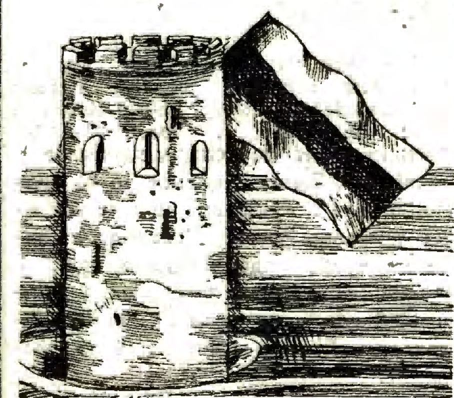
Натхнёнымі адвакатамі
Адной з прыгажэйшых моў...
Як меншае вас!
І спратамі
Чарнее памяць сыноў.

Людміла Рублеўская,
Мінск

ВЕЖА

іду па рыпучай лесвіцы
у белай-бялюткай вежы
наперадзе ў мяне цені
і ззаду ў мяне цені
паветра ў вежы як вада
у старым забытым калодзежы
пахне зямлёй і смерцю
з кожным крокам я ўсё вышэй
над сваім былым
над самім сабой
у вокнах іржавыя краты
на кратах крыўская Пагоня
а я ўсё вышэй і вышэй
іду па рыпучай лесвіцы
а ў вокнах іржавыя краты
а на кратах крыўская Пагоня
я чую як лятуць стрэлы
я чую як звіняць мячы
я чую за сабой крокі
і ёсць каму бараніць вежу
і ёсць за што бараніць
але на вежы няма сцяга
і у мяне ў руках няма сцяга,
але я чую за сабой крокі.

Віктар Шніп,
Мінск

Пра нашых пісалі...

У „Літаратуры і Мастацтве" ад 10.III.1989 г. змешчаны артыкул, з большай часткай якога хочам пазнаёміць нашага чытача.

АЛЯКСАНДРА БЕРГМАН: СПРОБА ПАРТРЭТА

Яе сціплую, але ўтульную, перапоўненую беларускімі кніжкамі кватэру ў самым цэнтры Варшавы, на Алеях Іерусалімскіх, ведае шмат хто з мінчукоў, што бывалі па розных справах у польскай сталіцы. Дзверы яе хаты заўсёды адчынены для ўсіх, хто хоча шчыра цікавіцца беларусамі і беларускай гісторыяй. І гэта невыпадкова. Аляксандра Бергман — адзіны, бадай што, беларускі гісторык у Польскай Народнай Рэспубліцы. Назваць даследчыцу беларускім гісторыкам мы павінны не ў сувязі з яе нацыянальнай прыналежнасцю і не ў сувязі з мовай яе твораў (большая іх частка напісана па-польску), а ў сувязі з яе навуковай і грамадскай пазіцыяй.

Амаль 30 год свайго жыцця прысвяціла А. Бергман вывучэнню гісторыі беларускага грамадска-палітычнага руху ў Заходняй Беларусі. Яна аўтар дзвюх вялікіх манаграфій: „Слова аб Браніславе Тарашкевічу", „Беларускія справы ў Другой Рэчы Паспалітай", шматлікіх навуковых і публіцыстычных артыкулаў. Асаблівую вартасць мае серыя артыкулаў-біяграфій вядомых дзеячаў заходнебеларускага руху: С. Рак-Міхайлоўскага, У. Самойлы, І. Дварчаніна, Л. Родзевіча і іншых. Гэта яна была першым гісторыкам ПНР, хто грунтоўна распрацаваў гісторыю славутай „Грамады".

Працы А. Бергман адрозніваюцца не толькі навуковай грунтоўнасцю і багатай гістарыяграфічнай базай, але і эмацыянальнасцю. Прычым адыход ад акадэмічнай, стрыманай манеры ні ў якім разе не зніжае вартасці яе прац. Наадварот, элементы мемуарыстыкі, якія так шчодра перамешваюцца ў працах даследчыцы з аб'ектыўнай факталогіяй, надаюць ім характар большай пераканаўчасці. Справа ў тым, што А. Бергман з'яўляецца адным з ветэранаў Камуністычнай партыі Заходняй Беларусі. Не раз даводзілася ёй рызыкаваць жыццём, зведала яна і смак турэмнага і лагернага хлеба як у польскіх, так і ў сталінскіх засценках. Таму Аляксандрай Бергман у яе навуковых даследаваннях рухае не толькі навуковы інтарэс. Адраджаючы праўду аб КПЗБ, яна нібы сплачвае той неадплатны доўг перад усімі, хто не дажыў

(Працяг на стар. 6)

БІБЛІЯГРАФІЧНЫ КУТОЧАК

АЎКЦЫЁН У КРАКАВЕ

Шмат цікавых выданняў падрыхтавана на 60-ы кракаўскі антыкварны аўкцыён, які адбудзецца 9 і 10 мая г.г. у Палацы пад баранамі, што на Галоўным рынку № 27 у Кракаве. Нашым кнігалюбам прапануем першнаперш звярнуць увагу на наступныя пазіцыі:

Poz. 75 — (Chłapowski K.) A. Z., Wojna na Litwie w roku 1831, Kraków 1913. Cena wywoławcza 800 zł.

Poz. 80 — Chodynicki K., Kościół prawosławny a Rzeczpospolita Polska, Zarys historyczny 1370—1632, Warszawa 1934, C.w. 2 tys. zł.

Poz. 112 — Dąbkowski P., Stanowisko cudzoziemców w prawie litewskim w drugiej połowie XV i XVI wieku (1447—1588), Lwów 1912, C.w. 500 zł.

Poz. 129 — Dyakowski B., Z puszczy Białowieskiej, W-wa 1926. C.w. 500 zł.

Poz. 189 — Halecki O., Przyłączenie Podlasia, Wołynia i Kijowszczyzny do Korony w roku 1569, Kraków 1915. C.w. 1 tys. zł.

Poz. 362 — Lipski J., Archiwum kuratorji wileńskiej X. Adama Czartoryskiego, Kraków 1926. C.w. 800 zł.

Poz. 389 — Maliszewski E., Wschodnie granice Polski, Podziałka 1:2 000 000, W-wa b.r.w. C.w. 1 tys. zł.

Poz. 441 — Natanson-Leski J., Epoka Stefana Batorego w dziejach granicy wschodniej Rzeczypospolitej, W-wa 1930. C.w. 1 tys. zł.

Poz. 503 — Paszkiewicz H., Jagiellonowie a Moskwa, Litwa a Moskwa w XIII i XIV wieku, W-wa 1933. C.w. 3 tys. zł.

Poz. 537 — Polska i Litwa w dziejowym stosunku, W-wa 1914. C.w. 6 tys. zł.

Poz. 555 — Powstanie 1831 roku na Litwie, Wspomnienia uczestników, Wilno 1931. C.w. 2 tys. zł.

Poz. 694 — Szyszman A., Osadnictwo Karaimskie na ziemiach Wielkiego Księstwa Litewskiego, Wilno 1936. C.w. 500 zł.

Poz. 778 — (Wolański A.) Soplica T., Wojna polsko-rosyjska 1792 r., T. II — Kampania litewska, Poznań 1922. C.w. 2 tys. zł.

Poz. 835 — Źródła Dziejowe, T. XVII, cz. 1—3, Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym, T. VI, cz. 1—3, Podlasie opisane przez A. Jabłonowskiego, W-wa 1908. C.w. 6 tys. zł.

Poz. 858 — Kodeks Olszewski Chomińskich, Wielkiego Księstwa Litewskiego i Żmódzkiego Kronika, Podług rękopisu z roku 1550, Wilno 1907. C.w. 2 tys. zł.

Poz. 1070 — Mapa województwa wileńskiego w opracowaniu F. Dąbrowskiego i E. Nowickiego, 1:300 000, Wilno 1928. C.w. 1 tys. zł.

Poz. 1131 — Nasze Ziemie Wschodnie, R. I (1943), Nr 5. C.w. 400 zł.

Poz. 1212 — Bergerówna J., Księżna pani na Kocku i Siemiatyczach (Anna z Sapiehów Jabłonowska), Lwów 1936. C.w. 3 tys. zł.

Poz. 1214 — Czarkowski L., Powiat Bielski w gub. Grodzieńskiej, Wilno 1907. C.w. 1 tys. zł.

Poz. 1216 — (Dobrowolny) powrót Unitów Podlaskich na łono Kościoła Prawosławnego, Kraków 1875. C.w. 600 zł.

Poz. 1218 — Gloger Z., Dolinami rzek, Opisy podróży wzdłuż Niemna, Wisły, Bugu i Biebrzy, W-wa 1903. C.w. 4 tys. zł.

Poz. 1232 — Mościcki H., Pod znakiem Orła i Pogoni, Szkice historyczne, Lwów—W-wa 1923. C.w. 2 tys. zł.

Poz. 1244 — Wiercieński H., Ziemia Chełmska i Podlasie, Rys. historyczny i obraz stanu dzisiejszego, W-wa b.r.w. C.w. 1 tys. zł.

Тым, хто хоча прыняць удзел у аўкцыёне асабіста, падаем адрас: Antykwariat Naukowy, 31-040 Kraków, Plac Mariacki 1. тэл. 22-43-80. Антыкварыят забяспечвае начлег у гасцініцы. Заказы прымае да 21 красавіка г.г. У аўкцыёне можна таксама прыняць удзел пісьмова. У заказах трэба падаць нумар пазіцыі, прозвішча аўтара, загаловак і найвышэйшую суму грошай, якую заказваючы гатовы заплаціць за выданне.

Пётр Байко

СВОЙСКІЯ МАЛЮНКІ

Стары Беласток, вул. Ланкова. Мал. У. Петрука.

ЗАВІТАЛІ ДА НАС ГОСЦІ

(Працяг са стар. 1)

дзян рэспублікі незалежна ад іх нацыянальнай, прафесійнай прыналежнасці і веравызнання. Народны рух будзе спрыяць развіццю і пашырэнню сацыялістычнай дэмакратыі, народаўладдзя, маральнаму ачышчэнню грамадства. Дзейнасць аргкамітэта БНФ „Адраджэнне“ ажыццяўляецца ў рамках савецкіх законаў“.

Пакуль ідуць размовы з уладамі аб фармальнай легалізацыі гэтага народнага руху, на месцах, гэта значыць, на прадпрыемствах, у навучальных установах утвараюцца групы падтрымкі. Такімі групамі аб'явілі сябе многія маладзёжныя арганізацыі. У некаторых вузах пачалося навучанне роднай мовы, а ў іншых плануецца ўвядзенне здавання ўступных экзаменаў па беларускай мове і ўтварэння беларускіх груп навучання. У гэтых жа групах падтрымкі пачалася абмяркоўка праграмы дзейнасці Народнага Фронту „Адраджэнне“. Пакуль яшчэ выйшла друкам толькі ў невялікай колькасці першая частка эканамічнай праграмы. Апрацавала яе па просьбе аргакамітэта камісія экспертаў пад кіраўніцтвам доктара эканамічных навук Аляксандра Жураўлёва.

Арганізацыйны камітэт уключыўся таксама ў перадвыбарную кампанію вылучэння кандыдатаў у народныя дэпутаты і выставіў свае 15 пунктаў перадвыбарчай платформы, якая „грунтуецца на прынцыпах, абвешчаных яшчэ ў 1917 годзе: заводы — рабочым, зямля — сялянам, улада — народу“.

У далейшым, як спадзяюцца нашыя размоўцы, аргкамітэту ўдасца апублікаваць усю праграму БНФ „Адраджэнне“, у тым ліку і ў іншых галінах жыцця, і перш за ўсё, у запэўненні Беларусі быць самабытнай, выразна нацыянальнай рэспублікай у сям'і іншых братніх народаў, рэспублікай са сваёй эканомікай, культурай, але і са сваёй дзяржаўнай беларускай мовай.

На з'ездзе маладзёжных нефармальных аб'яднанняў, які адбыўся ў Вільні на пачатку гэтага года, у прысутнасці прадстаўнікоў 66 аб'яднанняў з розных гарадоў і рэспублік Савецкага Саюза, вядомая беларуская паэтэса Данута Бічэль-Загнетава ўспомніла, што на з'ездзе няма беларусаў з Беласточчыны. Сапраўды, шкада. Няхай бы і наша моладзь з БАСа пабывала на беларускім Сойме. Але маю надзею, што нашы кантакты з Беларуссю толькі пачалі пашырацца, раскручвацца. Усё часцей да нас у рэдакцыю заглядваюць беларусы з-за мяжы. Нядаўна Беласточчына была сведкам вельмі багатых Дзён культуры Гродзеншчыны ў нас. Культурныя кантакты з жыхарамі Беларусі плануюцца і ў далейшым, толькі ўжо на менш афіцыяльным узроўні — паміж асобнымі прадпрыемствамі, установамі, гмінамі, калектывамі.

Такім чынам, справы нашага збліжэння наладжваюцца, і хочацца з аптымізмам глядзець на надыходзячыя перамены.

Яніна Чэрнякевіч
Фота аўтара

БАРАЦЬБА НА АРГУМЕНТЫ

(Працяг са стар. 1)

Супроць задумы гарадскіх улад Беластока павялічыць удвая тэрыторыю горада, далучаючы да яго навакольныя вёскі, выступіў востра Віктар Антанюк са Злотнік (член ЦК ПАРП). У прыгарадской паласе інтэнсіўна выкарыстоўваецца зямля, развіваецца агародніннная база. Месца на будаўніцтва трэба шукаць у самім горадзе.

Да хвалюючых здарэнняў — забастоўкі сялян, якія вырашылі не прадаваць малака, вярнуўся Мечыслаў Карлук з гміны Ясвілы. Вёска бастуе не таму, каб даражэй прадаваць малако і на гэтым узбагачацца. Сяляне мусяць даражэй браць за малако, калі ўсё навокал даражэе, напрыклад, простая лапата каштуе ўжо тысячу злотых.

Аб крытычнай сітуацыі ў сельскай гаспадарцы, аб цяжкасцях вясковага жыцця, гаварыла таксама Зузанна Прачук з Чапліна, гм. Харошча. На яе думку, можна ганарыцца тым, што паказчык колькасці тэлефонаў на вёсках у нашым ваяводстве самы высокі ў краіне, але трэба абавязкова давясці да таго, каб у кожнай вёсцы быў тэлефон для агульнага карыстання. Міхал Лявіцкі з Гарадка гаварыў аб неабходнасці актывізацыі малых мясцовасцей шляхам развіцця невялікіх заводаў харчовай прамысловасці. Мікалай Міруць з Бандароў (гм. Міхалова), апрача крытыкі гміннай бюракратыі, крануў і нацыянальную тэму. Аднёсся ён адмоўна да публікацыі К. Семянякі „Пад рознымі крыжамі“ (друкавалася яна ў „Кур'еры Падляшскім“), у якой аўтар дыскрэдытуе праваслаўнае, беларускае насельніцтва Беласточчыны. Аднак сцвярджэнне прамоўцы не было абгрунтаванае, а сама тэма была ўзнята нясмела. Шкада, што гэтай справы не ўзнялі іншыя дэлегаты.

Прадстаўнікі прамысловых асяроддзяў гаварылі аб магчымасцях развіцця лёгкай, тэкстыльнай і харчовай прамысловасці і папаўненні рынка большай колькасцю тавараў. Аднак яно не залежыць толькі ад намаганняў працоўных калектываў і партыйных арганізацый. Гэтаму павінна спадарожнічаць больш карысная падаткава-крэдытовая палітыка, ясныя законы, спраўныя эканамічныя механізмы. Старшыня кааператыва „Бельпо“ Міхал Клімовіч сказаў, што нягледзячы на крызіс, іх прадпрыемства падвоіла прадукцыю на ўнутраны рынак, а экспарт павялічыўся ў чатыры разы. Нядаўна адкрылі чацверты паслуговы пункт, рыхтуюцца адкрыць новы магазін. Але каб эфектыўна кіраваць кааператывам, трэба мець ясныя правілы ігры, а такіх яшчэ ў нас няма.

Многія з дэлегатаў закраналі ўнутрыпартыйныя пытанні. Пра рэфармаванне партыі гаварыла Ядвіга Рудзінска-Патэюк — намеснік начальніка ў Гайнаўцы. Зараз у партыі стварылася атмасфера чакання найгоршага. Партыйныя камітэты губяць сваю наступальнасць з-за папяровай дзейнасці — стварэння дакументаў і справаздач. Партыя народных мас пераўтвараецца ў камітэцкую партыю, а партый-

БЕЛАРУСКІ КАЛЯНДАР НА 1989 ГОД

(Працяг са стар. 2)

шы ўсебеларускі З'езд у Мінску ў снежні 1917 года. Віктар Швед дае запіс успамінаў свайго земляка, Васіля Філіманюка, удзельніка абароны Варшавы ў верасні 1939 года.

У частцы „Родная Беласточчына" Віктар Рудчык апавядае пра мінулае і сучаснасць вёскі Новая Воля ў Міхалоўскай гміне, а Анна Ігнацюк пра надмагільныя надпісы і эпітафіі на могілках у парафіях Плёскі і Кленікі.

Летапіс БГКТ (ліпень 1987 — чэрвень 1988) склаў Міхась Хмялеўскі. Уладзімір Юзвюк прадстаўляе праблемы пабудовы Беларускага музея ў Гайнаўцы. Справаздачу аб міжнароднай беларусазнаўчай канферэнцыі, якая праводзілася ў чэрвені 1988 г. у Беластоку, дае Аляксандр Баршчэўскі. Стэфан Крэнтоўскі прадстаўляе актуальнае становішча з навучаннем беларускай мовы на Беласточчыне (артыкул на польскай мове).

Частка „У крузе сяброў" адкрываецца выказваннем Васіля Быкава пра стан нацыянальнага пытання ў БССР. Далей змешчаны тры інтэрв'ю: з Пятром Бітэлем, з ксяндзом Уладзіславам Чарняўскім і з Томасам Бэрдам, прафесарам Нью-Йоркскага гарадскога універсітэта.

У пачатку літаратурнай часткі змешчаны нарыс Віктара Шведа пра трыццацігоддзе беларускага літаратурнага руху ў Польшчы. Сам жа той рух прадстаўлены творамі Алеся Барскага, Міры Лукшы, Васіля Петручука, Віктара Стахвюка, Віктара Шведа і Сакрата Яновіча.

Каляндар замыкаюць „Гаспадарчыя парады".

Як заўсёды, справай распаўсюджвання календара будуць займацца інспектары аддзелаў БГКТ. У Беластоку каляндар можна будзе набыць у ГП БГКТ (Варшаўская 11) ды ў рэдакцыі „Нівы".

(аб)

НЕ ПРАПАДЗІ Ў НАТОЎПЕ!

Паехаў я на некалькі тыдняў у Вустку, Слупскага ваяводства. Адпачываю — безупынны шум мора, грабяні хваль, крык чаек. Іншы клімат, іншы свет. Не пачуеш роднага слова. Хаця, пэўна, і беларусы са мною ёсць у санаторыі, але ніхто не акажацца. Няраз, пачуўшы гаворку некаторых, я ўсміхаюся ў душы. Гэты — напэўна, наш! Аднак: зачапі такога, і ў дурнях застанешся. Людзі чагосьці баяцца. Баяцца самі сябе? Баяцца сваёй іншасці?

Хаджу па беразе мора, думаю. Чалавек — як тая пясчынка на дзюне — у натоўпе. Забывае, хто ён, дзе яго карэнні — ён становіцца такім, як большасць. Усё, што яго можа адрозніць, вылучыць з натоўпу, — лічыць недахопам.

Усюды шукаць свайго роднага. А на маёй зямлі... Такой ваколіцы, як мая Гайнаўшчына, нідзе не знайсці. Там і вецер інакай у дрэвах шуміць, і спеў птушак чараўнейшы, і ночы спакайнейшыя... І мароз на Беласточчыне крапчэйшы... Давай, думаю, і тут пашукаю хоць крышачку свайго. Вось горад Слупск. Ёсць тут невялікая праваслаўная царкоўка, настаяцелем якой з'яўляецца Георгій Харытанюк, мой аднавяскоўец. Аж пацяплела ў душы ад нашай сустрэчы. У царкве знайшоў часцінку роднага. Гэта як бы свой беластоцкі куточак на нечаёй зямлі... Знайшоў я беларуса і ў Вустцы, пасябраваў з ім. Жыве тут ён з сям'ёй, родам з Пінска. Калі я расказаў яму пра нашае, беларускае жыццё на Беласточчыне, ён не мог паверыць. А потым сказаў: „Вы багатыя, я вам зайздрошчу". А мне раней здавалася: якія мы ўбогія...

Г. Мароз

ны апарат нярэдка дэманструе ўладныя, катэгарычныя пастаð. У партыйных структурах трэба больш месца аддаць актыву, які выконвае свае функцыі з выбару і ён павінен быць штодзённым госцем сярод радавых членаў партыі. Аб клопатах вясковых партыйных пярвічных арганізацый гаварыў м.інш. і Мікалай Кусачук. — Прыняццё новага кандыдата ў партыю гэта на вёсцы сапраўднае свята. Калісьці кантакт партыйных работнікаў з членамі быў часцейшы. Зараз замест працы з людзьмі ў камітэтах і РОППах працуюць над справаздачамі.

Партыя не павінна згаджацца з існуючым станам рэчаў, павінна змагацца, шукаць новых сувязей з грамадствам. У сітуацыі, калі з боку апазіцыі паяўляюцца трывожныя дзеянні, — гаварыў Ян Граматовіч з Шастакова — партыя павінна весці барацьбу.

Заканчэннем дыскусіі было выступленне члена Палітбюро, сакратара ЦК ПАРП Збігнева Міхалка. Звярнуў ён увагу на значэнне X Пленума ЦК у аднаўленні сацыялізма ў краіне. Сёння ведаем, што хочам мець плюралістычнае грамадства і сацыялістычную рынычную гаспадарку, сістэму, у якой добра жывецца чалавеку, сістэму грамадскай справядлівасці, якая стварае такія ж самыя шанцы, а адначасна і такія ж абавязкі для кожнага грамадзяніна. На X Пленуме вырашана аддаць частку сваёй улады. У сістэму ўлады ўвойдуць людзі, якія не будуць з намі ва ўсім згаджацца. Мусім больш лічыцца з нашымі саюзнікамі, а таксама з апазіцыяй, хаця не ўсім гэта даспадобы. У барацьбе на аргументы павінны ўдзельнічаць усе члены партыі.

Гаворачы аб сельскагаспадарчай палітыцы, сакратар ЦК крануў праблему яе рэгіяналізацыі, што ў нашых умовах можа праяўляцца ў форме льгот у падатках, таннейшых штучных угнаеннях ці дыферэнцыраваных пенсіённых складчынах.

Удзельнікі канферэнцыі прынялі пастанову ў справе рэалізацыі праграмы XX Ваяводскай справаздачна-выбарнай канферэнцыі і дэкларацыю адносна актуальных грамадска-палітычных праблем.

В. Луба

САКРАТ ЯНОВІЧ
У БЕЛАРУСКАЙ КАНАДЗЕ І ДАЛЕЙ

(22)

Разам з прадмесцямі пражывае ў агламерацыі столькі насельніцтва, колькі ў Беларусі з Прыбалтыкай, дадаўшы, прыкладна, Малдавію. Як Чыкага прызнаюць з іронінкай найвялікім горадам польскай нацыі, так Нью-Йорк — яўрэйскай (у Ізраілі іх куды менш!). Гэта мае відочны адбітак на іхнай псіхалагічнай кандыцыі ў хрысціянскім атачэнні; метро ўсыпана лістоўкамі: „Яўрэі кахаюць Ісуса!" — „Ісус быў яўрэем".

У старуткім касцёліку — мемарыяльны квадрат, у якім шырокае крэсла са скураною абіўкаю: у яго сядаў і маліўся правадыр амерыканскай рэвалюцыі, Джордж Вашынгтон. А вунь у мураванцы з чырвонае цэглы, зусім музейнай, развітваўся ён з камандзірамі пераможнай паўстанцкай арміі, м.ін. і з Тадэвушам Касцюшкам (гэты паляка-ліцвін наогул не гаварыў па-англійску, не ён адзін з кагорты барацьбітоў за незалежнасць Злучаных Штатаў). На Брадвеі — помнік першаму яе афіцэру, які, выконваючы разведчае заданне, быў схоплены і павешаны англійскімі каланізатарамі. Расказвалі мне на правах анекдатычнай праўды, што брытанская юрысдыкцыя надалей кваліфікуе амерыканцаў — у грамадзянскіх працэдурах — як мяцежнікаў...

Карціна эміграцыйнага мастака Міcановіча: на партовай набярэжнай збілася ў грамадку радзіна, бацька ў кажусе, захусцелая мацерка, дзецярня ў лапцях, за плячыма пажыткі, у вачах немы адчай... Па лепшую долю яны сюды. Працавалі, рук не пакладаючы, і нічога не мелі. Нарэшце распрадаліся, запазычыліся, і — у Амерыку! Ратуючыся ў ёй, убудоўвалі яе, дзяржаву лішніх людзей з усіх старон. Іміграцыйная служба бязлітасна не прапускала калек, хворых, непрацаздольных і старэчаў. На востраве Слёзаў. Налева ад яго красуецца статуя Свабоды, прэзент Францыі. У будні і ў святы адведваюць гэтую жалезную даму неверагодныя натоўпы прыезджых, па спіральных усходах унутры ўзыходзячы ажно ў ейную карону: месяцамі, гадамі, дзесяцігоддзямі гуськом ад цямна да цямна. Не раўня ёй у папулярнасці аніякі атракцыён, а няхай сабе і брыльянтава-залатая выстаўка. Прыцягальнасць сімвала таго, чаго бракуе нават найтупейшаму?

Дзелавы Уол-стрыт. Уражвае звычайнасцю вуліца, па-старасвечнаму вузкая, ля якой б'е сэрца сусветнага капіталу. Біржа: штосекунду параметры пульсацыі эканомікі ад Скандынавіі да мыса Добрай Надзеі, ад Каліфорніі да Токіо і Сіднея; электронныя рэляцыі валютаў, цэн; попыт і збыт. Апакаліптычны гвалт! Само напрошваецца параўнанне з мурашнікам. Цікуючы з зашклёнай галерэі для гасцей — фатаграфаваць забаронена! — куды далятае лямант ужо прыцішаны, мабыць, адчуваю сябе як нехта, каму пашанцавала жывым уцячы з бунту ў цэнтральнай бальніцы для вар'ятаў... Незайздросна быць капіталістам. Бегаюць, крычаць, рвуць нататкі, тэлефануюць, каўкаюць таблеткі, млеюць. Стражнікі ля ўваходаў, рэанімацыйныя карэткі на заплеччы.

Паскрамнеўшы, пыльнулі мы ў Trinity Church, дом божы, у якім астываеш. Хрысціцца перад распяццем пажылы мужчына, затым выцягвае з кішэні газету і пачытвае, усё роўна што начэкваючы кагосьці. Каб я так з „Нівай" у царкве...

У сераду — блізка відаць ды далёка дыбаць — да комплексу Арганізацыі Аб'яднаных Нацыяў. Неўпапад, бо адбывалася асамблея і нельга старонім прасунуць нос у сярэдзіну. Пастаялі пад сцягам Беларускай ССР, які, быццам у прывет нам, развяваўся, калі іншыя, тым часам, паабвісалі ў бязветры... Тут заўсёды дэманструюць, у той раз мексіканцы (чаго яны патрабавалі, я так і не ўлавіў). Афішка — Byelorussian Evening (Беларускі вечар). Сёмага кастрычніка. Слова пра радаснае жыццё ў нас мецьме Хв. Алейнік, беларускі дыпламат; паказ кінафільма „Белыя росы" — драма вёскі ў горадзе. І менавіта гэты вобраз запаланіў прыйшоўшых, толькі пра яго і была інтэлігентная гаворка ў кулуарах. А наша індустрыя ім проста дзедаўская.

Метраполітэн-опера. Білет на спектакль каштаваў бы тыдзень работы, але унікальным архітэктурным ансамблем нацешыўся я бясплатна. І творамі Шагала на франтоне: нараджэнне музыкі, росквіт... Лятуць музы панад Віцебскам. І яшчэ запала ў памяць птушынае гняздзечка ў збочным скверыку з летняй эстрадаю, у промнях заходзячага сонца.

Няма такога спевака ў тэатральных сталіцах Еўропы, які б не марыў падпісаць кантракт з гэтай операй.

У Музеі амерыканскіх індзейцаў, што на перыферыі Манхатана, наведнікаў можна злічыць на пальцах. Каму гэта ахвота страчваць час на знаёмства з культурай, якая нічога ўжо не прадвызначае? — падумалася не адразу, а калі паганяла мяне чарга ў адным з мнагалікіх „музеонаў" тэхнікі і прамысловасці. Першапраходцамі на кантыненце былі, відаць, вікінгі-варагі, а можа быць і антычныя фінікійцы.. Пытанне падабенства культураў. Дзе пачаўся лук, дадумаліся зляпіць гаршчок, намаляваць геаметрычную арнаментоўку? Ёсць сэнс у гэткім разважанні? Магія мастацтва: адыходжу і варочаюся да скульптурнай групы — вывадак каётаў (выканана геніяльна!). Цвердзяць: багацейшая культура перамагае беднейшую. Хто ж тады, скажыце, перавысіў і выправіў на той свет Эладу і Рым. І чаму беларусы, апераздзіўшы на стагоддзе „з гакам" кнігадрукаванне на славянскім усходзе, гібеюць?

(Працяг будзе)

Пра нашых пісалі...

(Працяг са стар. 3)

да рэабілітацыі сваёй партыі хто загінуў у ходзе рэвалюцыйнай барацьбы ў Заходняй Беларусі альбо стаў нявіннай ахвярай сталінскага тэрору.

...Даследчыца мае намер пашырыць сваю галерэю партрэтаў дзеячаў заходнебеларускага нацыянальнага руху, высветліць малавядомыя старонкі ўзаемадачыненняў заходнебеларускіх камуністаў і дзеячаў іншых палітычных напрамкаў. Штодня на яе адрас прыходзяць шматлікія лісты. Пішуць былыя КПЗБоўцы, калегі-гісторыкі, усе тыя, хто па-аматарску цікавіцца гісторыяй роднага краю.

На жаль, беларускі чытач не мае магчымасці ацаніць праўдзівасць гэтых сцвярджэнняў. Да сённяшняга дня ніводная з прац Аляксандры Бергман не выдадзена ў БССР. Ніхто не зрабіў спробы выдаць у Мінску нават такую фундаментальную яе працу, як „Слова аб Браніславе Тарашкевічу“. У застойны перыяд падобная пазіцыя вядомых бюракратычных колаў тлумачылася тым, што працы А. Бергман былі напісаны без замоўчвання трагічных старонак гісторыі КПЗБ, без перакручвання гістарычнай праўды. Сёння ж, як мне здаецца, менавіта тыя самыя колы не зацікаўлены ў тым, каб у выніку знаёмства з працамі А. Бергман грамадства яшчэ раз пераканалася, да чаго давялі беларускую гістарычную навуку кан'юнктурнасць і бюракратычны дыктат застойнага перыяду.

М. Іваноў,
кандыдат гістарычных навук

ХТО ДАПАМОЖА?

Захварэла ў мяне карова, на вымені адкрылася рана. Даволі доўгі час карову лячыў ветэрынар з Орлі, але нічога не памагала. Вымя стала гніць і смярдзець. Ветэрынар падазраваў, што гэта рак, што жывёліну не ўдасца вылечыць і, каб ратаваць мяса, накіраваў карову ў бойню. Карову зарэзалі, а я 19 снежня 1988 г. звярнуўся ў ПЗУ ў Бельску-Падляшскім за кампенсацыяй (карова была застрахавана на 30.000 зл.). ПЗУ скансультавалася з лекарам-ветэрынарам у Бельску, а той заявіў, што карова не здохла б на працягу шасці тыдняў і паспешліва яе паслалі ў бойню. Не ведаю, чаму бельскі ветэрынар так сцвердзіў, але ён гэту карову не лячыў і не бачыў яе. Бельскі інспектарат ПЗУ адмовіўся выплаціць кампенсацыю. Не памагла апеляцыя ў Ваяводскім аддзяленні ПЗУ ў Беластоку. Там падтрымалі адмоўнае рашэнне і параілі накіраваць справу ў суд. Пастаянна і рэгулярна аплочваю страхоўку, а як здарылася няшчасце, то ПЗУ адмаўляецца дапамагчы. Адчуваю сябе пакрыўджаным. Што рабіць далей? Можа, напісаць у Варшаву, але не ведаю, у якую ўстанову. Хто мне дапаможа?

Мікалай Хаманскі,
Спічкі

А ПЕСНЯ Ў СЭРЦЫ ЗАСТАЛАСЯ...

Адгучалі апошнія акорды сёлетняга конкурсу „Беларуская песня '89“. Фінальны агляд яго ў Беластоку з'явіўся як бы падсумаваннем вынікаў працы цэлага года (ды не толькі аднаго года) калектываў, дуэтаў і салістаў з большых і меншых, а нават зусім невялічкіх мясцін, вядомых са свайго расспявання і замілавання да роднай песні. Дасканала, як заўсёды, прадставіліся калектывы з Гарадка, Рыбалаў, Бельска, Гайнаўкі, Беластока, Дабрывады, Чаромхі, Арэшкава, Чыжоў, Хільмонаў, Райска, Мельніка, Дашоў...

Адгучалі мелодыі, што прынеслі нам пахі родных палёў і лугоў, свежасць сялянскага гумару, адвечны непакой за чалавечы лёс, але і ўнеслі радасць жыцця, радасць стваральнай працы.

А песня ў сэрцы засталася... І доўга слухачы яшчэ будуць насіць яе ў сабе, успамінаючы тыя дні, калі яна падхапіла ў свой нурт прысутных у зале Беластоцкай філармоніі.

Калектыў „Крынічка“ з Бельскага беларускага ліцэя ў катэгорыі сучаснай песні быў бесканкурэнцыйны.

Спявае дзявочы актэт з Гайнаўскага беларускага ліцэя.

Некаторым беластоцкім каментатарам чамусьці здалося, што быццам бы беларуская песня гэта ўжо сёння дамена старэнькіх бабуляў, амаль рэлікт мінулага. Як жа глыбока памыляюцца яны! Думаю, што проста не прысутнічалі на фінальным аглядзе, а былі толькі на канцэрце лаўрэатаў на наступны дзень. Можа, і сапраўды так выйшла, што ў канцэртах выступіла больш старэйшых людзей, і аўтар тых каментарыяў узяў пад увагу толькі тое, што бачыў, а бачыў жа далёка не ўсё, што мог бы ўбачыць на конкурсе. Дастаткова сказаць пра дзяўчатак з двух беларускіх ліцэяў — Бельскага Гайнаўскага! Тут жа былі не толькі калектывы, але і дуэты, і салісты (Аліна Маліш з Гайнаўкі, адтуль жа дуэт Івона Давідзюк-Ірэк Прыходскі, Эля Рыжык з Бельска, якая сама сабе акампаніявала на гітары і, як вопытны музык, з вялікай музычнай культурай, змяняла сабе акампанемент і спосаб спявання. Сапраўдны віртуоз! Быў таксама яшчэ дуэт Эля Томчук — Дануся Станіславюк з Бельскага беларускага ліцэя і адтуль жа Ася Баенская, якая на эстрадны манер заспявала дзве песні: „Пах чабаровы“ і „Конікі“).

І яшчэ: не прыехалі ж спевакі з калектываў, якія працуюць пры Гданьскім аддзеле БГКТ. Не прыехалі, бо па нейкіх важных прычынах не змаглі прыехаць. Памятаю, аднак, з якім энтузіязмам віталі іх у мінулым годзе ў гэтай жа зале Беластоцкай філармоніі. У гэтых гуртках спявае амаль адна моладзь! Не было таксама славутай дачкі Любы Гаўрылюк — Алы Дубец, і маці мусіла заспяваць у дуэце з кімсьці іншым. А памятаю ж, які гэта быў цудоўны дуэт! Колькі моладзі патрапіла згуртаваць Ала, дзяўчына, якая спявала амаль ад калыскі... У мінулым годзе выступала яна на цэнтральным аглядзе і як салістка, і ў дуэце, і ў трыо, і ў такім калектыве, і ў іншым... Сёлета Алы не было, бо пераехала з Беластока на поўдзень Польшчы, а да таго ж, як каза-

Калектыў „Цаглінкі“ са Старога Ляўкова выступіў у новых касцюмах.

Мешаны калектыў, які працуе пры Беластоцкім гарадскім аддзеле заняў другое месца ў катэгорыі народнай апрацаванай песні.

ла маці, і хвароба прымусіла яе застацца ў пасцелі. Думаецца, аднак, што і Ала, і гданьскія калектывы яшчэ ў Беластоку заспяваюць!

У сувязі з гэтым мяркую, што рана яшчэ заказваць паніхіду па беларускай песні на Беласточчыне. А наш госць, член журы цэнтральнага агляду Station Станіслаў Дробыш з Мінскага інстытута культуры, спецыяліст па народных харавых спевах, быў прыемна здзіўлены, захоплены нават фрэквенцыяй, тым мноствам людзей, якія прыйшлі сюды не каб паслухаць „нейкую рок-музыку ці Алу Пугачову“, а беларускую народную песню... І моладзі колькі было сярод слухачоў таксама!

Розныя калектывы прайшлі перад гледачамі. Гарадоцкаму вось споўнілася 35 гадоў і неўзабаве члены калектыву збіраюцца адзначыць гэты слаўны юбілей. Вопытны гэта ўжо хор і з багатымі плёнамі ў конкурсах. Вось і сёлета падзялілі з рыбалаўскім мужчынскім калектывам першае месца ў катэгорыі народнай апрацаванай песні. Калектыў з Чаромхі ў параўнанні з гарадоцкім яшчэ зусім маладзенькі, а вось жа першае месца сярод фальклорных калектываў і ён узяў! Узяў разам з калектывам з Дабрывады.

І няхай сабе здарыцца часамі, што нейкі калектыў заспяваў не так, і высветліцца, што словы ўзяты з адной песні, а музыка — з іншай, што нехта пад нейкую вядомую мелодыю падлажыў свае словы, што ў адной песні змясцілася крыху слоў з адной, а крыху з іншай, што выступае адначасова некалькі мелодый, — усе гэтыя пераробкі і памылкі, думаю, месцяцца ў канвенцыі народнай творчасці і дапушчальныя яны, калі разглядаць справу шырэй, менавіта ў кантэксце яе захавання для будучых пакаленняў беларусаў.

Калектыў з Чыжоў падзяліў з арэшкаўскім калектывам другое месца ў катэгорыі фальклорнай песні.

Але вось увайшоў на сцэну 9-асабовы калектыў з Чыжоў. Увайшоў адразу з песняй, у новых прыгожых касцюмах, выкананых у Мінску: гафрыраваныя спаднічкі ў палоску, блакітныя камізэлькі з чырвонай вышыўкай, белыя вышываныя блузкі і фартушкі. І чыста-чыста заспяваў дзве старадаўнія беларускія вясельныя песні (на сваёй гаворцы, вядома): „Выйшла Манечка за воротонькі“ і „Ой ты, мамонько“. Выспявалі другое месца ў катэгорыі фальклорнай песні, якое падзялілі з арэшкаўскім калектывам.

Вельмі спадабалася сёлета Гайнаўка. О, гэта не толькі „Дубіны“! Гэта і моладзь з Беларускага ліцэя, і мешаны актэт, і капэла! Гэтыя два астатнія калектывы — амаль як прафесіянальныя, яны працуюць пры Гайнаўскім доме культуры. У катэгорыі сучаснай песні капэле прызнана другое месца, а мешанаму актэту — трэцяе.

Што датычыць Бельска, дык перш за ўсё тут здзіўляе энергія і заангажаванне Сярожы Лукашука. Амаль усё, што было прывезена з Бельска, было ўзнагароджана. Калектыў „Крынічка“ з Бельскага беларускага ліцэя — І месца ў катэгорыі сучаснай песні, дуэт дзяўчатак Эля Томчук—Дануся Станіславюк — II месца ў катэгорыі сучаснай песні, Эля Рыжык — І месца ў гэтай жа катэгорыі, дуэт з „Васілёчкаў“ Яўгенія Коршак—Канстанцін Сілівановіч — І месца ў катэгорыі народнай апрацаванай песні і ў гэтай жа катэгорыі II месца прызнана Валянціне Мароз.

Так што прыемных момантаў фінальны агляд не паскупіў ні гледачам, ні самадзейным артыстам.

І быў яшчэ адзін момант, які гаворыць сам за сябе. Пасля другога блока цэнтральнага агляду, у перапынку, журы пайшло на гадзінную нараду. Чакаючы вяртання камісіі і пачатку трэцяга блока, перапоўненая зала спявала. Спявала тыя самыя песні, якія толькі што ліліся са сцэны, — былі яны прысутным таксама вядомыя і блізкія. І тады мне падумалася, што вось фактычна амаль кожны чалавек з гэтай залы мог бы сам выйсці на сцэну і заспяваць, ды яшчэ як!

Любяць беларусы сваю песню. Жыве яна ў нас, нягледзячы на тое, з якой раллі збіраем хлеб. Не пужае нас горад. Песня ў нашых сэрцах засталася назаўсёды.

Ада Чачуга
Фота Янкі Целушэцкага і Сяргея Грынявіцкага

Спяваюць „Незабудкі“ з Курашава.

ЗАМАЛЁЎКІ З ЖЫЦЦЯ

МАРЫСЯ

Марыся была прыгожая, хаця бедная. Хлопцы проста шалелі за ёю. Дзяўчыне спадабаўся Мірэк. Мірэк быў адзін у бацькоў. Бацькі купілі яму дом у горадзе і прыгожа ўмэбляваді.

Мірэк быў вельмі задаволены, калі Марыся згадзілася стаць яго жонкай. Прыехаў самаходам да маці нарачонай і пачаў дагаварвацца, як і дзе будуць спраўляць вяселле.

—А Божа мой! — пляснула рукамі маці. — Пачакайце яшчэ, бо цяпер у мяне нічога няма. Трэба грошы пазычаць.

— Навошта? — здзівіўся жаніх. — У нас усё ёсць. Мы самі зробім вяселле. Вы не перамайцеся, што нічога не можаце даць, толькі прасіце ўсіх, каго хочаце.

Усе сваякі і знаёмыя аж зелянелі з зайздрасці: вось якое шчасце чакае Марыську! Бедная, як мыш, а за багацея ідзе!

На вяселлі было ўсё, іграў адборны аркестр. Малады падарыў цёплы футра і шапку з ліса.

Маладыя жылі згодна. Памагалі бацькам Мірка, якія далей працавалі на гаспадарцы. На зіму дапамагалі маці Марысі прывезці дровы і вугаль. Так прайшоў год, другі, а на трэці...

Марыська хадзіла трэці месяц цяжарнай, калі Мірэк сустрэў дзяўчыну, якую калісьці вельмі кахаў. Пазнаёміліся былі яшчэ ў гарцэрскім лагеры, калі Мірэк вучыўся ў сёмым класе пачатковай школы. Ядзя пісала яму пісьмы. Ён спачатку адпісваў, а пасля не, і так усё скончылася.

Мірэк запрасіў Ядзю ў рэстаран. Пасля ў гасцініцу начаваць. Марысі сказаў, што быў у бацькоў і не мог прыехаць дадому.

Але ад спаткання з Ядзяй Мірэк не мог супакоіцца. Усё чакаў весткі. Урэшце прыйшоў ліст. Ядзя пісала, каб кінуў усё і прыязджаў, калі хоча быць з ёю.

Мірэк сказаў Марысі так: „Я пакахаў іншую. Прабач, што кідаю цябе, але інакш не магу“.

Марыся плакала і прасіла, каб не пакідаў яе і дзіця, але Мірэк не хацеў слухаць. Узяў маленькую сумку і, нацiснуўшы шапку на вушы, выйшаў з дому.

Калі Марыся нарадзіла сына, аліменты плаціў рэгулярна.

Аўрора

НЯМА ПАРАДКУ

Пасёлак пры вуліцы Аградовай і Астасевіча ў Бельску-Падляшскім — гэта новыя, прыгожыя шматпавярховыя дамы. Будова тут ужо даўно закончана ды застаўся тут вялікі непарадак — валяюцца драты, кавалкі пліт, абломкі ўсялякіх матэрыялаў, дошак. Такая карціна не ўпрыгожвае!

Каля дома № 2 пры вул. Астасевіча паставілі новую прадуктовую краму, але няма добрага даезду да яе. Дастаўчыя самаходы ў дождж топяцца ў балоце. Побач крамы пры вул. Аградовай 13 няма каму засыпаць яму, і збіраецца вада, якой поўныя склепы ў блёку.

Прыйшоў час вясенніх парадкаў. Хто дапаможа жыхарам гэтага пасёлка?

Ж. М.

Жыла-была легенда

ЗАГУЛЯЦЬ, ЯК ХЛОПЦЫ З ТРАСЦЯНКІ

На правым беразе Нарвы, у даліне, дзе ўліваецца ў яе Рудня, расцягнулася на больш двух кіламетраў Трасцянка. Вёска ўзнікла, праўдападобна, у далёкім XIV стагоддзі. У першай палавіне XVI стагоддзя, а дакладна ў 1541 годзе была ўжо тут парафія і свая царква, якая ў далейшым адыграла вялікую ролю ў развіцці школьніцтва Магчыма, што Трасцянка лічыць ужо звыш пяці стагоддзяў. Пра яе старасць гавораць мясцовыя ўрочышчы — помнікі старыны. А ў Трасцянцы іх нямала: Воропайка, Вуйтуоўшчына, Вымоклі, Двуоршчына Замок, Зіеево, Корач, Красьніца, Лыса Гуорка, Моргі, Попеліе, Путкатіха, Пэчыска, Розбоіска, Рогозуоўка, Сідяшчэ, Ставок, Чэркас, Шылак і Музыковэ.

Вось з гэтым апошнім урочышчам звязана наша легенда. А было гэта так... Жыло ў Трасцянцы двух музыкантаў — гарманіст і барабаншчык. Ігралі яны на вяселлях, хрысцінах, на розных вясковых святах. Ігралі ў сваёй вёсцы і ў суседніх. Калісьці музыканты карысталіся на вёсцы вялікай папулярнасцю. І згадзілі іх аднойчы ў Даратынку паіграць на Масленіцу. Ігралі да поўначы. Вярталіся дамоў, здарова выпіўшы. Наближаючыся да Трасцянкі, сустрэлі на дарозе маладую пару — хлопца і дзяўчыну.

— Ой, як добра, — гаворыць хлопец. — А мы гарманістаў шукаем. Згадзілі такога аднаго, а ён напіўся і заснуў. Моладзі поўна, а іграць няма каму. Не адмаўляйце. Добра заплацім.

— Грошы грашыма, але курыць няма чаго, — гаворыць гарманіст.

— Дамо і закурыць, — адказала дзяўчына. — І пяшком не трэба будзе ісці. Тут коні чакаюць.

Селі на фуру і паехалі, не спытаўшы сп'яна, куды іграць едуць. Коні мігам прымчаліся на месца, затрымаўшыся ля прыгожага вялікага будынка, з якога далятала вясёлая гаманлівасць.

— Толькі калі зойдзем, — гаворыць хлопец, — не чапайце вады, якая ў бочцы стаяць будзе.

Барабаншчык нешта западозрыў.

— Мабыць, самагон там і баяцца, каб мы ім не выпілі, — шапнуў гарманісту.

Зайшлі ў прасторную залу. Поўна моладзі. Усе п'юць, кураць, смяюцца. І пачалі іграць. Іграюць, а ім у перапынках паміж танцамі напіткі розныя падносяць, папяросамі частуюць. Зацягваюцца хлопцы і хваляць, што, маўляў, такіх яшчэ ніколі не курылі. А танцуючыя штораз падыходзяць да бочкі з вадою ды, абмачыўшы пальцы, да вачэй дакранаюцца. Не вытрымаў барабаншчык ды падыйшоў у перапынку да бочкі і, каб ніхто не ўбачыў, цішком тое ж самае зрабіў. Толькі дакрануўся пальцам да вока, аж бачыць, а ён з гарманістам на гнілым бярозавым пяньку сярод балота сядзяць і гусіны памёт замест папяросаў у роце трымаюць. Гарманіст іграе, быццам бы нічога не здарылася. Разглядаецца барабаншчык навокал і бачыць, што не моладзь гэта, а чэрці танцуюць. Адзін стары чорт сядзіць на купіне і лупіць па нагах маладую дзяўчыну, якая вакол яго скача, быццам бы ў танцы кружылася. Шкада барабаншчыку зрабілася дзяўчыны, падыходзіць да чорта і кажа, загнуўшы мацюка:

— Такая і такая твая маць, чаго ты б'еш гэтую дзяўчыну?

А чорт паглядзеў на яго і пытае:

— Якім вокам бачыш?

— Левым, а што табе да гэта-

(Працяг на стар. 11)

Сардэчныя тайны

Дарагое Сэрцайка, мне ўжо 35 год. Як я пагляджу навокал, дык некаторыя ў маім узросце яшчэ ў дзеўках ходзяць і жывуць у мамы, як у Бога за пазухай. Я ж выйшла замуж вельмі рана. І ў выніку мая старэйшая дачка ўжо пайшла ў ліцэй, а і малодшая падрастае, бо ўсяго на два гады тая ліцэістка старэйшая за яе.

Мы з мужам і дочкамі жывем на вёсцы, а фактычна на хутары, недалёка ад Беластока. Праца, вядома, як гэта на вёсцы, даволі цяжкая. Але не скажу, каб мы былі нейкімі адлюдкамі. Вельмі часта здараецца так, што трэба ехаць на нейкае вяселле або хрысціны. У святы таксама людзі адны да другіх ходзяць. І вось тут бяда. Амаль кожнае нашае выйсце заканчваецца вялікай сваркай. Мой муж лічыць, што „старой бабе" ўжо нічога не трэба, што жанчына, якая мае мужа і дзяцей, пра сваю вопратку не павінна дбаць: навошта табе гэта? Каму гэта хочаш падабацца?! Мне такая падабаецца, як ёсць, натуральная. І калі мы прыязджаем да некага ў госці, я вельмі часта адчуваю сябе кепска. Мае сяброўкі і суседкі, на дзесяць-дваццаць гадоў старэйшыя за мяне, апрануты як лялькі, так-так! Не думай, Сэрцайка, і на вёсцы сёння элегантна апранаюцца. Ды толькі я ў такія моманты адчуваю сябе вельмі самотнай і пакрыўджанай. Хаджу наогул у нямодным адзенні, усё стараюся данашваць да дзірак, а ад мужыка свайго выцягнуць які грош на сваю вопратку не дам рады.

Я, калі еду ў горад, нараз прашу яго, каб даў якія грошы, хацелася б нешта новае купіць, дык жа не вось, заўсёды знойдзецца нейкая прычына, каб не даць: а то на трактар занадта выдалі, а то вось касілку яшчэ трэба новую купіць...

Аднак жа дочкам сваім ён нічога не шкадуе. Яны ў нас апрануты не горш за іншых, а мо нават яшчэ і лепш, бо мы ж і не бедныя! І хаця мне вельмі прыемна, што дочкі мае выглядаюць, як людзі, але часамі злосць бярэ на мужа. Думаю: мужык ты дурны з забітай вёскі (хоць я і сама жанчына вясковая)! І ў такія моманты ў мяне апускаюцца рукі. Часамі прабую пацыху занесці ў горад крыху яек ці смятаны, каб мець які свой грош. Але ўсё гэта раблю тайком, каб ён не ведаў. Пачынае мяне нерваваць такая сітуацыя. Не ведаю, Сэрцайка, што мне рабіць...

Кацярына

Кацярына! Кепска ты зрабіла, што ў вашай сям'і грашмі распараджаецца муж. Усё-такі грошы павінны быць супольныя. І больш імі павінен распараджацца той, хто больш купляе. Тыя вялікія рэчы купляе, напэўна, твой муж (я маю на думцы трактар ці касілку), але ж не купляе ён вопратку для ўсёй сям'і! Дык ці ж табе мае ён асабліва выдзяляць? Сапраўды паводзіць ён сябе, як мужык з забітай вёскі: ёсць баба ды й годзе. А баба ж, якая не будзе сачыць за сабою, і яму перастане хутка падабацца. Цяпер табе трыццаць з лішнім гадоў, а што будзе, калі табе стукне пяцьдзесят?! Растлумач свайму мужу, што калі ён чалавек ганаровы, дык павінен цешыцца, што жонка яго будзе добра выглядаць, а прынамсі не горш за іншых жанчын. Тады і ён і ты будзеце адчуваць сябе добра. Паспрабуй паказытаць яго самалюбства. Скажы: „Усе падумаюць, што ты лянівы і бедны, не хапае нават грошай, каб жонку апрануць, ну, бо ж вядома, трактар купіў, вось на сукенку ўжо не засталося!" Можа, яму стане сорамна перад іншымі.

Сэрцайка

Вер-не-вер

Дарагі Астроне! Сніўся мне дзіўны сон. Нібыта я знаходжуся на вёсцы (там жыве мачыха маёй мамы) і ў клуні сплю. Няма там ложка, так проста на таку, там штосьці, як то ў клуні, салома, сена і я на гэтым ляжу. І прыходзіць у клуню тая ж бабка і прыносіць вялікую свінню, якую кладзе пры мне.

А вось які сон прысніўся маёй маме. Расказвала мне яна так: „Я ў царкве. Купіла свечку і хачу яе паставіць. Каля мяне і іншыя людзі ставяць. Але што дзіўнае, свечка тая гнецца, і ніяк не магу яе паставіць. Такія ж клопаты маюць і тыя людзі. І хіба так і не паставіла я яе. Потым накіроўваюся ўжо выходзіць з царквы, але глянула на ногі, а я ў парваных чорных панчохах. Мне зрабілася вельмі сорамна, я хутчэй выйшла і ўжо на панадворку бачу, што я адна не ў адных панчохах, а ў тапках. Астроне, непакояць нас гэтыя сны.

Аня

Прысніўся мне дзіўны сон. Быццам прыехала да мяне на вёску ўнучка. Я яе выкупала і палажыла спаць, а гумовыя боцікі, у якіх яна хадзіла, з выраўшыла памыць. І ўзяла іх і вымыла, як бялізну. Гляджу, а з гэтых боцікаў засталося нешта тоненькае-тоненькае, і мізэрнае-мізэрнае. Адным словам, змарнавала я іх. Што можа абазначаць мой сон?

Данка

Аня! Твой сон нядобры. Думаю, што нехта „падложыць табе свінню", адным словам ашукае цябе, зробіць прыкрасць, тым больш, што прысутнічала мачыха тваёй маці. Што датычыць сну тваёй маці, дык і ён сведчыць аб нейкім смутку (бо была яна ў царкве) і цяжкой страце (тая сагнутая свечка, якую яна не магла ніяк паставіць). Аб нейкім недастатку сведчаць парваныя панчохі і тапкі.

Данка! Твой сон сведчыць аб тым, што нейкае падарожжа табе не ўдасца.

Астрон

КУРАНЯ З ПЯТРУШКАЙ

Кураня падзяліць на чвэрткі або яшчэ меншыя кавалкі, нацерці соллю і падсмажыць у каструльцы з тлушчам (можа быць масла, маргарын, алей). Спырснуць вадой, прыправай для супа, дадаць палавіну пучка пасечанай пятрушкі і тушыць пад крышкай, паліваючы ад часу да часу смятанай. На жаль, магазінная смятана часта адкіпае, а соус жа павінен быць гладкі. І калі мы не маем тлустай, добрай смятаны, то лепш тушыць мяса ў малой колькасці натуральнага соусу, а толькі ў самым канцы разбаўтаць бутэльку смятаны з лыжкай мукі і заліць мяса. Тушыць далей, пакуль яно не стане мяккае, а ў канцы дасыпаць другую палову пучка зялёнай пятрушкі.

КУРАНЯ ПА-ВЕНГЕРСКУ

Нарэзанае кураня падсмажыць кавалкамі на масле. У канцы дадаць адзін-два пасечаныя зубкі часнаку. Усё пералажыць у каструльку, даліць булёну, дадаць 2-3 лыжкі памідорнай пасты, па палавіне лыжачкі вострай папрыкі і салодкай. Тушыць пад крышкай, а ў канцы заліць смятанай (тлустай!).

КУРАНЯ ПА-ПРАВАНСАЛЬСКУ

Кавалкі кураняці пасаліць і падсмажыць на алеі. На тым самым тлушчы падсмажыць лыжку мукі. Дадаць 1-2 нашаткаваныя цыбулі, зубок часнаку, 3-4 пасечаныя памідоры і разам ужо з мясам заліць сухім чырвоным віном, разведзеным напалавіну булёнам. Тушыць на малым агні. Перад падачай соус трэба працэдзіць праз сіта.

КУРАНЯ ПА-ДАЛЁКАЎСХОДНЯМУ

Мяса кураняці аддзяліць ад касцей, парэзаць на кавалкі і падсмажыць на маргарыне або алеі. Дадаць лыжачку прыправы „кары". Дадаць таксама лыжачку цукру, перамяшаць. Солі да гэтай стравы не дадаюць.

Дадаць 2-3 памытыя, абабраныя і нарэзаныя морквіны, заліць вадой і тушыць пад крышкай. Праз нейкі час дадаць некалькі бульбін, нарэзаных вялікай костачкай, або ў форме апельсінных часцінак. Вада павінна пакрываць усё гэта, тушыць далей, тады ў каструлю палажыць цыбулю, нарэзаную чвэрткамі.

Страва павінна быць даволі густая (соус робіцца з бульбы). У канцы можна дадаць 3-4 лыжкі адцэджанага зялёнага гарошку.

Гаспадыня

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Пяцікласнікі са школы ў Дубінах з настаўніцай Нінай Гаўрылюк. Фота Я. Чэрнякевіч.

ДЭКЛАМАТАРСКІ КОНКУРС ДЛЯ ШКОЛЬНІКАЎ

Што можа быць прыгажэйшым за прыроду зямлі, на якой мы нарадзіліся і жывем? Вакол нас чароўны, казачны свет, які з маленства напаўняе душу. Тут нас вітае вясенняя раніца песняй жаваранка і засынаем пад калыханку дрэў. Любім мы цёплае сонейка і ветрык-гарэзу, дажджыска-грыбасей і нават навальніцу з маланкамі. І не дзіва, што беларуская прырода багата апетая пісьменнікамі.

Вось і ў гэтым годзе дэкламатарскі конкурс для школьнікаў, арганізаваны Галоўным праўленнем Беларускага грамадска-культурнага таварыства і Куратoрыяй асветы і выхавання ў Беластоку, праходзіў пад лозунгам: „Беларуская прырода ў паэзіі і прозе“. Вучні з падставовых школ выступалі ў трох этапах: у школе, раённых элімінацыях і на цэнтральным аглядзе. Мне пашчасцілілася паслухаць дэкламацыі ўсіх удзельнікаў, пачаўшы ад раённых конкурсаў у Гайнаўцы, Кляшчэлях, Беластоку і Бельску, канчаючы цэнтральным — у Беластоку. І кожны раз я захапляўся выказваннем дзяцей і моладзі іх уласных пачуццяў да сваёй зямлі пры дапамозе літаратурных твораў на прыгожай беларускай мове. На жаль, конкурснае спаборніцтва за месцы часта было прычынай дадатковых перажыванняў дэкламатараў ды іх настаўнікаў. Аднак конкурс — гэта конкурс і кіруецца сваімі правіламі. Лаўрэатамі ў ім могуць стаць удзельнікі найлепш падрыхтаваныя. Аднак жа найважнейшае ў конкурсе гэта ахвота і адвага выступіць перад іншымі, падзяліцца сваімі пачуццямі, паказаць, што любім роднае слова.

Таму цешыць факт, што ў раённых элімінацыях выступіла амаль 100 асоб, амаль выключна дзяўчаткі. І не сорамна вам, „кавалеры“? Дзе ваша адвага? Не верыцца, што вы не любіце роднага жывога слова.

У гэтым годзе ўсе раённыя конкурсы былі падрыхтаваны добра. А ў Гайнаўцы кожнае выступленне было знята на касету відэо, дзякуючы Гайнаўскаму дому культуры, які сардэчна заапекаваўся правядзеннем конкурсу ў сваім будынку. Больш бы такіх прыяцеляў беларускім дзецям! У Кляшчэлях

гмінны інспектар асветы Багдан Назарка, як адзіны з гмінных інспектараў, асабіста арганізаваў конкурс. Іншыя гмінныя інспектары перадалі грошы на ўзнагароды.

У цэнтральным конкурсе, які адбыўся 18 сакавіка г.г. у памяшканні ГП БГКТ у Беластоку, выступіла **24 вучаніцы і 1 вучань** з II–V класаў і **13 вучняў** з VI–VIII класаў. Разам было **38 удзельнікаў з 18 школ**, у якіх навучаецца беларуская мова, і сярод іх 5 асоб, што рыхтаваліся да дэкламацыі індывідуальна. Упершыню прыехала чацвёра дзяцей з далёкага Гданьска, якіх да конкурсу падрыхтавала Анна Іванюк — добра вядомая актывістка Беларускага таварыства. І тут насоўваецца пытанне: чаму не прынялі ўдзел дзеці з горада Беластока?

Фінальны сёлетні конкурс вельмі падабаўся бадай усім прысутным. Нават члены журы больш захапляліся выступленнямі ўдзельнікаў, чым „судзілі“. А ўсе яны: Віктар Швед, Мікола Гайдук, Міра Лукша, Віктар Стахвюк — з'яўляюцца беларускімі літаратарамі, якіх не так і лёгка захапіць. Нічога тады дзіўнага, што хацелі ўсіх узнагародзіць як мага найлепш. Аднак фінансавыя сродкі на ўзнагароды былі скромныя, і прыйшлося вызначаць лепшых з лепшых. Аб выніках конкурсу пачну інфармацыю ад катэгорыі II–V класаў, бо „хоць яны меншыя дэкламатары, але аказаліся сільнейшымі“, — як сказаў старшыня журы Мікола Гайдук. Сярод малодшых тры першыя месцы занялі **Юліта Баршчэўская са школы ў Трасцяніцы** (настаўніца Галена Тапалянская), **Кася Мацкевіч з Гданьска** і **Наталька Русачык з Падставовай школы № 3 у Бельску.** (Да конкурсу падрыхтавала яе мама — методык беларускай мовы Тамара Русачык). Усе яны выступілі захапляюча. Вельмі добра дэкламавалі дзяўчаткі, якія занялі другое месца: **Агнешка Саеўская, са школы ў Кленіках** (настаўніца Вера Флёрчук), **Бася Астапчук са школы ў Ласінцы** (настаўніца Ніна Абрамюк) і **Крыся Галубоўская з Паўлаў,** якая да конкурсу рыхтавалася індывідуальна. Чатыром дэкламатарам журы прызнала III месца: **Анэце Врублеўскай і Алі Аўрамюк з бельскай „тройкі“** (настаўніца Міраслава Маркевіч), **Алі Паўлоўскай са школы ў Ласінцы** і

(Працяг на стар. 10)

Пад канец мінулага года выйшла з друку новая кніжка вядомага беларускага пісьменніка старэйшага пакалення Станіслава Шушкевіча — аднатомнік выбраных твораў. Апошні раздзел кніжкі „Выбранае“ прысвечаны дзецям.

Станіслаў Шушкевіч наш даўні сябар. Ужо не адну сваю цікавую кніжку ён падарыў „Зорцы“. Сардэчна дзякуем за новую кніжку і шчырыя, сардэчныя творы. А нашым чытачам прапануем некалькі вершаў з раздзела „Казачны церам“.

ДЛЯ САМЫХ МАЛЕНЬКІХ

Станіслаў Шушкевіч

БЕРАСЦЯНАЧКА

— Берасцяначка, скажы,
Дзе ты ў лесе любіш жыць?
Ці ў нізіне ля ракі,
Ля чароту, асакі?
Ці ў глухім асінніку?
Ці ў густым крушынніку?
— Там, дзе многа сонейка,
Ў чысценькім сасонніку
Мой узгорачак відаць.
Там люблю я жыць,
спяваць.

ХРЫПАТЫ ПЕЎНІК

Захварэў пявун, ахрып,
Быў у пеўня страшны грып.
Маці — курыцу-квактуху —
Не любіў, крыклівы, слухаць.
Швэндаўся па садзе босы,
Абтрасаў на траўцы росы,
Пасля гульняў, прапацеўшы,
Ён крычаў, на плоце сеўшы.
На халодных лазіў лужах,
Вось таму і занядужаў.

КАЧАНЁ

Плавала па лужыне
Качанё нядужае,
Лапкамі дзівоснымі
Шастала, як вёсламі.
А пасля нырнула,
Нібы патанула,
Курку напалохала,
Тая ў крык, завохкала:
— Ой, малое, кволае,
Ты ж амаль што голае.
Там як лёд вадзіца,
Можна прастудзіцца.
Качанё смяецца:
— Гэта так здаецца.
Не глядзі ты з горыччу,
Мне тут нават горача.

ПЧАЛА

Я работніца-пчала.
Дзе я толькі не была!
У лугах, садах, лясах,
На кіпрэі, верасах,
На званочках і лілеях.
Так стамілася, што млею.
Шмат было ў мяне работы,
Я насіла мёд у соты.
Пасяджу ў пялёстках трошкі,
Забалелі крылы, ножкі.

СВІНКА

Тлусценькая свінка
У лужы раскашуецца,
У гразі па спінку,
І устаць лянуецца.
Вохкае і рохкае:
— Ох, жыццё нялёгкае!

(Працяг на стар. 10)

ДЛЯ САМЫХ МАЛЕНЬКІХ

(Працяг са стар. 9)

ПАРСЮЧОК

Парсючок пад'еў
І прыйшоў у хлеў.
Стогне: — Ух-ух-ух,
Я пад'еў за двух.
Але, пэўна б, мог
З'есці і за трох.

ХОДЗІЦЬ КОЦІК ПА СТРАСЕ

Ходзіць коцік па страсе,
Мокрай лапкаю трасе.
І злуепца, варкатун,
На свой лёс, на маркату.
Дайце коціку спакой.
Быў ён сёння над ракой,
Усю ноч сядзеў дарма,
Над вадою задрамаў.
Сон прысніўся бедаку,
Упаў коцік у раку.
Гляньце, лапкаю трасе
Мокры коцік на страсе.

ГУСАЧОК

— Забіяка беленькі!
Гусачок!
Звіс у цябе поўненькі
Валячок.
Дзе блукаў, бадзяўся?
Дзе ты быў?
Дзе шчыпаў травіцу?
Чым ты жыў?
— Жыў, як на курорце,
У глухім чароце.
Там, нібы на дачы,
Рос наш род гусачы,
Дзе балотца і дрыгва,
Хіба дрэнна? Га-га-га!

ВЯСЁЛЫ КУТОЧАК

* * *

Пасажыр да сцюардэсы:
— Людзі з вышыні выглядаюць, як мурашкі! Як высока мы ляцім?
— Адзін метр. А гэта сапраўды мурашкі, — адказала сцюардэса.

* * *

— Якая глыбіня мора ў гэтым месцы?
— Каля васьмі метраў.
— Дзякаваць Богу. Сёння раніцай я чула, што было пад намі каля 80 метраў, а я ж не ўмею плаваць!

* * *

Матацыклісту пад колы трапіла кошка.
— Я выраўнаю вашы страты, — сказаў хлапец гаспадыні кошкі.
— А што, ты ўмееш мяўкаць і мышэй лавіць? — недаверліва паглядзела на яго гаспадыня.

* * *

— Хлопчык, можаш мяне перавесці на другі бок вуліцы, — просіць бабуля.
— Пачакайце, цётка, цяпер чырвонае святло!
— На зялёнае дык я і сама магу пайсці, — нервуецца бабуля.

* * *

Маці да дачкі:
— Гэты світар ты для сябе робіш? Не занадта вялікі ён?
— Не, мамачка, — адказвае дачка, — пакуль я яго зраблю, дык дарасту да яго.

ПАГЛЫБЛЯЙ СВАЕ ВЕДЫ

ПАВАЖАНАЯ „ЗОРКА"

Высылаю вам матэрыял аб незвычайнай з'яве ў жывёлагадоўлі — нараджэнні адразу чатырох цялят. Думаю, што гэта можа быць цікава для зорчыных чытачоў.

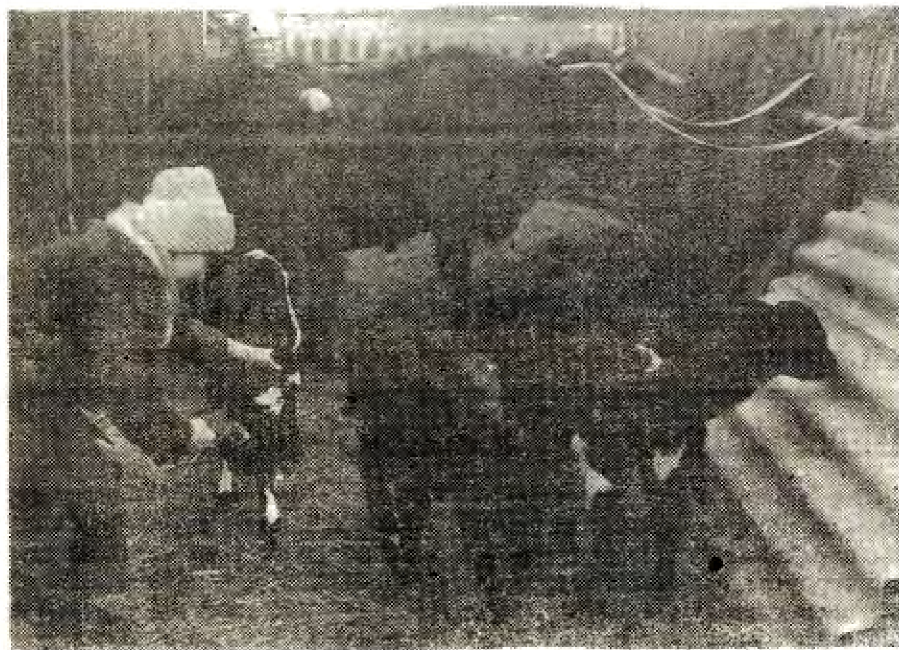
ВОСЬ ГЭТА РЭКОРД!

У апошні час у сям'і пенсіянераў Касякоў, што жывуць у вёсцы Пузыры Мядзельскага раёна Мінскай вобласці, час ад часу заходзіла гаворка аб замене каровы. Як-ніяк, а бурoнцы ўжо трынаццаць гадоў, і малака яна стала даваць па 13-15 літраў у дзень. Але неяк не вельмі хацелася гаспадарам развітвацца з ёю.

І, як нядаўна аказалася, дзядзька Аляксандр і цётка Ганна не пашкадавалі, што не прадалі карову. Яна нечувана ўцешыла і задзівіла не толькі сваіх гаспадароў, але і ўсіх аднавяскоўцаў — нарадзіла адразу чацвярых цялятак: дзве чорненькія, як вугаль, і дзве чорна-пярэстыя цялушачкі. Прыкладна, па 13 кілаграмаў кожная. Яны хутка асвоіліся паміж сабою, гарэзліва тыцкаюць адна ў адну цёплымі мордачкамі.

А калі ўжо справа дайшла да фатаграфавання, дык тут ніяк нельга было справіцца з імі — не хочуць пазаваць і ўсё тут. Вось толькі калі прыйшла Галіна, нявестка цёткі Ганны, малыя трохі ўціхамірыліся. Мабыць, адчулі, што, дзякуючы ёй, калгаснаму інсемінатару, і з'явілася разам на свет гэтая дружная сямейка.

Валянцін Грыцук,
карэспандэнт газеты „Нарачанская зара" Мядзельскага раёна, БССР.
Фота аўтара

ПАЗНАЁМІМСЯ

* * *

Аня Залеская і Анэта Якімюк, вучаніцы 6 класа, вёска Трускі, пошта 17-121 Лубін-Касцельны, Беластоцкае ваяводства.

* * *

БССР, 222320, Мінская вобл., Маладзечанскі раён, п. Краснае, вул. Камсамольская, д. 5. кв. 7. Фядосавай Наталлі. 5 клас.

* * *

БССР, 222810, Мінская вобл., г. Мар'іна Горка, вул. Кастрычніцкая, д. 63, кв. 57. Мазанік Іра. 8 клас.

* * *

СССР, 346523, Ростовская обл., г. Шахты, ул. Театральная, 35, кв. 33. Моисеевой Лене. 4 клас.

* * *

СССР, 686323, Магаданская обл., Сусуманский район, п. Широкий, ул. Скворцова, д. 14, кв. 4. Юле Зыблюк, 7 клас.

* * *

Дарота Галубоўская і Маніка Харкевіч, вучаніцы 6 і 4 класаў, вёска Новае Ляўкова, 29а і 30. пошта 17-221 Ляўкова Старое, Беластоцкае ваяводства.

* * *

СССР, 279200, Молдавская ССР, г. Бельцы, ул. Пионерская, д. 81/. Гутюм Анжеле. 13 год.

* * *

БССР, 220116, г. Мінск, вул. Голубева, д. 9, кв. 358. Дзічкоўская Таня. 5 клас.

БЕЛАРУСКАЯ ПРЫРОДА

(Працяг са стар. 9)

Агнешцы Кулачэўскай з Падставовай школы № 1 у Гайнаўцы (настаўніца Вера Гаўрылюк). Былі яшчэ адзначаны добрыя выступленні Агаты Глагоўскай з Гданьска, Агнешкі Саўчук і Славіка Пракапюка з бельскай „тройкі", Уршулі Кунцэвіч з Ляшукоў, Агнешкі Сахарчук са школы ў Кляшчэлях і Івоны Кананюк са школы ў Пасынках.

Сярод вучняў старэйшых класаў бясспрэчна найлепш выступіла вучаніца школы ў Кленіках — Гражына Галавачык. Другое месца заняла Лідка Чурак з Гданьска, якая між іншым узрушыла прысутных вершам Алеся Гаруна:

„Хочацца быць мне
у тым краю нязнаным,
Хочацца край той
абняць з прастаты,
Хочацца крыкнуць:
гэй, краю каханы,
Будзь мне, як маці,
будзь родным мне ты!"

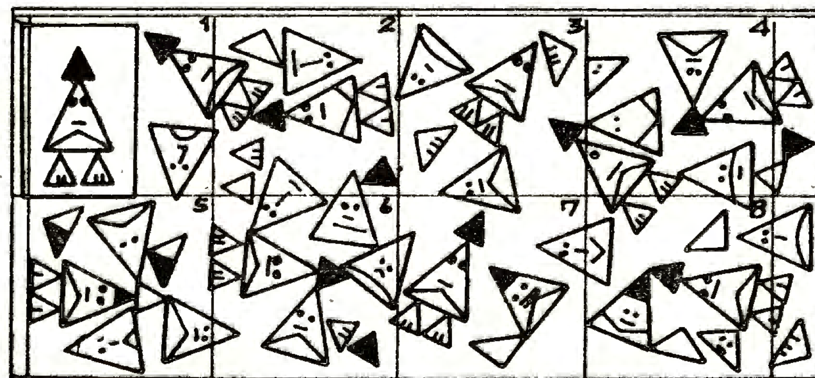
Аня Главацкая са школы ў Орлі (настаўніца Анна Шыманская) і Аня Ауксенцюк са школы ў Дубінах (настаўніца Вольга Гарустовіч) атрымалі трэція ўзнагароды. Добра дэкламавалі і былі адзначаны яшчэ Ася Гаворка і Ася Куна са школы ў Орлі і Эва Сапяжынская са школы ў Курашаве.

Чарговы дэкламатарскі конкурс беларускіх вучняў адышоў у гісторыю. Але варта было б лаўрэатаў узнагародзіць больш, чым толькі скромнымі рэчавымі ўзнагародамі ў конкурсе. Іх дэкламацыі заслугоўваюць, каб паслухалі многія. Журы сцвердзіла, што яны маглі б выступаць з нагоды розных культурных мерапрыемстваў, а нават варта было б арганізаваць для іх экскурсію ў БССР у рамках культурнага прыгранічнага абмену.

Ян Мордань

Ад рэдакцыі: Хацелася б, каб у „Зорку" напісалі аб сваіх уражаннях з удзелу ў конкурсе яго ўдзельнікі або іх настаўнікі.

А-Д-Г-А-Д-А-Н-К-А

У якім квадраце (1-8) знаходзіцца фігура, якую ты ба..у левым верхнім куточку?

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1, „Зорка".

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль		Святы, імяніны		Сонца	Месяц
	новы	стары			усх.-зах.	усх.-зах.
нядзеля	9	27	**Марцэля, Марыі**	**Іаана, Матроны**	4.52-18.24	5.50-23.52
панядзелак	10	28	Міхала, Макара	Іларыёна	4.50-18.26	6.32 —
аўторак	11	29	Філіпа, Ляона	Марка	4.48-18.27	7.30- 1.06
серада	12	30	Юльяна, Віктара	Марыі	4.46-18.29	8.41- 1.48
чацвер	13	31	Герменегільды, Марціна	Апалонія, Іпація	4.43-18.31	9.58- 2.21
пятніца	14	1	Юстыны, Валерыяна	Марыі, Яўфіма	4.41-18.32	11.16- 2.43
субота	15	2	Анастасіі, Базыля	Ціта, Палікарпа	4.39-18.34	12.31- 2.59

(Працяг са стар. 8)

ЖЫЛА-БЫЛА ЛЕГЕНДА

га? Маё вока і бачу як хачу, — адказаў барабаншчык.

Тады чорт як не суне пужальнем барабаншчыку ў левае вока, так тое і выплыла. Зашумела навокал, засвістала, рогат дзікі разлёгся і ўсе музыкі прапалі. Дабраліся неяк барабаншчык без вока і музыкант да вёскі ды расказалі ўсё як было. Вяскоўцы пачалі смяяцца, але ўрочышча з таго часу і пачало называцца Музыкавэ. Гавораць, што там кожнае свята ночну музыка чуваць. А музыкантам, якія выбіраліся іграць, наказвалі жартоўна — не загуляйце, як хлопцы з Трасцянкі!

Міхась Шаховіч

Конкурс

БЕЛАРУСАВЕДЫ

Увага, студэнты — удзельнікі конкурсу беларусаведы пад назваю „Што я ведаю пра Беларусь“!

15 красавіка (субота) у 11 гадзін адбудзецца першы этап (пісьмовы) конкурсу беларусаведы ў клубе ГП БГКТ у Беластоку (вул. Варшаўская 11) і ў клубе варшаўскага аддзела БГКТ у Варшаве (вул. Старасцінская 1б).

Удзельнікам з па-за Варшавы і Беластока даецца магчымасць выбару месца элімінацый.

Адначасова прыпамінаем, што ўдзельнікі выбіраюць сабе адну з трох тэм, запрапанаваных у конкурсе:

1. Беларуская культура эпохі Рэнесанса (XVI ст. — пачатак XVII ст.).

2. Пачаткі беларускага нацыянальнага руху (канец XIX ст. — пачатак XX ст.)

3. Творчасць Васіля Быкава як беларускага пісьменніка сусветнага значэння.

Арганізацыйны камітэт

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас: Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132-3.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5021-24325-152-6787, nr rachunku walutowego w rublach 5021-24325-151-6201.

Спіс чарговых ахвяравальнікаў:

2331. Ніна Сідарук (Гайнаўка) — 1200 зл.
2332. Салэцкая рада ў Лазіцах — 10500 зл.
2333. Яўген Паўлючук (Белавежа) — 3600 зл.
2334. Працаўнікі паштова-тэлекамунікацыйнай управы ў Гайнаўцы — 3000 зл.
2335. Рэдакцыя тыднёвіка „Ніва“ (Беласток) — 14400 зл.
2336. Беластоцкае прадпрыемства гандлю тэхнічнымі артыкуламі „Эльмэт“ у Беластоку — 5000 зл.
2337. Арганізатары навагодняга балю ў Саколцы — 5000 зл.
2338. Сцяпан Стральчук (Бельск-Падл.) — 500 зл.
2339. Надзея Белах (Гацькі) — 500 зл.
2340. Юры Кандрацюк (Бельск-Падл.) — 1000 зл.
2341. Марыя Андраюк (Бельск-Падл.) — 500 зл.
2342. Васіль Зайкоўскі (Бельск-Падл.) — 500 зл.
2343. Іван Аніщчук (Бельск-Падл.) — 500 зл.
2344. Іван Філіманюк (Бельск-Падл.) — 1000 зл.
2345. Тамара Русачык (Бельск-Падл.) — 2000 зл.
2346. Іван Савіцкі (Трасцянка) — 2000 зл.
2347. Юры Васілюк (Малочкі) — 500 зл.
2348. Юры Федарук (Рыбалы) — 500 зл.
2349. Марыя Базылюк (Бельск-Падл.) — 500 зл.
2350. Аляксандр Лукашук (Гайнаўка) — 1200 зл.
2351. Уладзімір Мусько (Гайнаўка) — 1500 зл.
2352. Бацькоўскі камітэт пры Пачатковай школе № 5 у Гайнаўцы — 5000 зл.
2353. Удзельнікі куліка з 25.II.89 г. у Белавежы (актыў БГКТ з Гайнаўкі) — 23600 зл.
2354. Гарадская ўправа ў Гайнаўцы — 10.000.000 зл.
2355. Марыя Данілецкая (Гайнаўка) — 800 зл.
2356. Уладзімір Іванюк (Вітава) — 5000 зл.
2357. Міхал Панфілюк (Нараўка) — 10000 зл.
2358. Марыя Базылюк (Бельск-Падл.) — 8600 зл.
2359. Уладзімір Юзвюк (Беласток) — 2000 зл.

Дзякуем.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6 Тэлефон 28-89.

Piątek 7 IV — 8.00 Fiz. kl. VIII. 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiadomości. 9.25 DT — Dodatek gosp. 9.40 „Sto pierwszy" (1) — film radz. 12.00 Hist. kl. II lic. 12.50 Wiedza o społecz. kl. VIII. 13.30 TTR — s. II Mat. 14.00 TTR — s. I J. pol. 15.10 W szkole i w domu. 15.30 NURT. 16.00 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.05 Mieszkać — wszechnica budowlana. 16.25 Rambit. 16.50 Okienko Pankracego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Pr rozr. 17.45 „4 lipca o świcie we Lwowie" — film dok. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 Monitor rządowy. 19.30 Dziennik. 20.05 Teatr TV: F. Ziejka — „Narodziny i dzieje legendy, czyli rzecz o Panoramie Racławickiej". 22.10 „Czas" — mag. publ. 22.45 Szkoła mistrzów — Jerzy Skolimowski. 23.00 DT — Echa dnia. 23.15 „Ludzie przeciw sobie": „II wojna światowa" (1) — serial dok. franc.

Sobota 8 IV — 7.00 TTR — s. IV Mat. 7.30 TTR — s. IV J. pol. 8.00 Tydzień na działce. 8.20 Na zdrowie. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Kino najmłodszych· „Złotowłosa" — film czech. 10.30 DT — Wiad. 10.40 Stare, nowe, najnowsze. 11.05 Azymut. 11.35 Tel. Koncert Życzeń. 12:05 „Wędrówki dalekie i bliskie": „Piotr Parler — artysta i jego dzieło" — film dok. prod. CSRS. 12.30. Tel. Teatr Prozy: F. Dostojewski — „Bracia Karamazow". 15.10 Pr. dnia. 15.15 „Filip z konopi" — komedia pol. 16.35 Los. D. Lotka. 16.45 Flesz. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Portrety": „Gdybym sam nie poszedł, kto poszedłby ze mną" — film dok. 18.30 Butik. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.05 „Szpital" — film amer. 21.45 Tydzień w polityce. 21.55 Tel. Przegląd Sportowy oraz M. Ś. w tenisie stołowym. 22.35 „Szafa" (1). 23.20 DT — Wiad. 23.30 Kino Sensacji: „Mściciele" (2) — serial japoński.

Niedziela 9 IV — 7.15 Pr. dnia. 7.20 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.45 Po gospodarsku. 8.15 Tydzień. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Dla młodych widzów: Teleranek. 10.30 DT — Wiad. 10.35 „Wspólnota Pacyfiku" (6) — serial ang. 11.35 Kraj za miastem. 12.05 Tel. Koncert Życzeń. 12.50 Magazyn „Morze". 13.10 Teatr dla dzieci: J. R. R. Tolkien — „Pogromca smoków". 13.55 Pr. dnia. 14.00 Marek Sierocki zaprasza. 15.00 „Pieprz i wanilia". 15.40 „Katarzyna" — serial franc. 17.15 Teleexpress. 17.30 Studio Sport. 18.00 Gdzie są taśmy z tamtych lat. 18.40 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.05 „Rzeka kłamstwa" — serial TP. 21.35 „Raport — 7 dni". 21.45 Sportowa niedziela. 22.45 „Znaki" — film. 23.15 DT — Wiad.

Poniedziałek 10 IV — 13.30 TTR — s. II Mech. rol. 14.00 TTR — s. II Prod. rośl. 15.00 Powtórka przed maturą: Hist. 15.30 NURT. 16.00 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.05 Zwariowane rekordy. 16.25 „Luz" — pr. nastolatków. 17.15 Teleexpress. 17.30 „27 do tablicy" (1). 17.40 Echa stadionów — Piłkarska kadra czeka. 18.30 Laboratorium — Echo. 18.50 Dobranoc. 19.00 „27 do tablicy" (2). 19.10 „Gorące linie". 19.30 Dziennik. 20.05 Teatr TV na Świecie: Siergiej Michałkow — „Bałałajkin i spółka". 22.15 „27 do tablicy" (3). 22.45 DT — Ech dnia. 23.05 J. niem.

Wtorek 11 IV — 8.05 Hist. kl. V. 8.35. Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 DT — Dodatek gosp. 9.40 „Synowie i córki Jakuba Szklarza" — serial CSRS. 10.35 Domator. 12.00 Geogr. kl. VII. 12.50 J. pol. kl. III Lic. 13.30 TTR — s. IV Fiz. 14.00 TTR — s. IV Prod. rośl. 15.30 Kim być? — pr. dla maturzystów. 16.00 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.05 Relacja ze Zjazdu Kółek Rolniczych. 16.25 Dla dzieci: Tik-Tak. 16.50 „Cudowna podróż" — serial anim. prod. austr. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Adwokat z Old Bailey" — serial krym. ang. 18.30 Klinika zdrowego człowieka. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 Tel. Klub Konsumentów „Stop". 19.30 Dziennik. 20.05 „Synowie i córki Jakuba Szklarza" — serial CSRS. 21.00 Konferencja prasowa rzecznika rządu. 21.25 Leksykon polskiej muzyki rozr. „S". 22.20 Zawsze po 21-szej. 23.00 DT — Echa dnia. 23.20 J. ang.

Sroda 12 IV — 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 „Dzikie psy" — film kub. 10.50 Domator. 12.00 Chem. kl. VII. 12.50 J. pol. kl. III lic. 13.30 TTR — s. II Chem. 14.00 TTR — s. II Hist. 15.05 NURT. 15.35 W szkole i w domu. 15.55 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.00 Los. Ex. i Super Lotka. 16.10 „Scena TDC". 16.35 Dla dzieci: Wyprawy prof. Ciekawskiego. 17.00 Mecz piłki nożnej· Polska — Rumunia, około 17.45 Teleexpress. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 Relacja ze Zjazdu Kółek Rolniczych. 19.30 Dziennik. 20.05 „5 minut przed gwizdkiem" — film pol. 21.30 „Bogusław Klimczuk" — pr. rozr. 22.00 Raport. 22.35 Rozmyślania prof. M. Stępnia. 22.45 DT — Echa dnia. 23.05 J. ros.

Czwartek 13 IV — 8.05 Fiz. kl. VII. 8.30 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 „Ośmiornica" (5) — serial włoski. 10.25 Domator. 10.55 Magazyn wspomnień. 13.30 TTR — s. IV Prod. zwierz. 14.00 TTR — s. IV Hist 16.00 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.05 „Polskie zdroje" — Muszyna — rep. 16.25 Kwant. 17.15 Teleexpress. 17.30 Poligon. 17.55 Jaki będziesz prezydencie (2) — pr. publ. 18.20 Sonda. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut" 19.10 „Teraz" — tyg. gosp. 19.30 Dziennik 20.05 „Ośmiornica" (5) — serial wł. 21.05 Pegaz. 21.55 „Ludzie rodła" — film dok. 22.15 Prezydenci — James Corfield. 22.45 DT — Echa dnia. 23.05 J. franc.

Bielsk Podl. Misja — ang. 10. Biały smok — pol. 11—13. Republika nadziei — pol. 14—15. Krótki film o miłości — pol. 16.

Czeremcha Spowiedź dziecięcia wieku — pol. 11—12. Zygfryd — pol. 16.

Hajnówka Most na rzece Kwai — ang. 14—16.

Michałowo Pantarej — pol. 11—12, Dzika namiętność — USA 14—16.

Юбілей калектыву „Згодныя макі“ з Райска ● Аб мітынгу на стадыёне „Дынама“ ў Мінску ● Партрэт Яна Федзюкевіча — настаўніка з Баброўнік ● Пытанні на ўступны экзамен на беларускую філалогію ● Царква ў Плёсках ● У Белавежы час не стаіць на месцы ● У „Зорцы“ — апавяданне пра пеўня Коку і новыя вершы Віктара Шведа ● Практычныя парады ● Старонка гумару з крыжаванкай.

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Валянціна Жэшка (карэктар) Віталій Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша, Ян Максімюк, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Марыя Федарук (машыністка), Ада Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч.

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok, skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe 15-950 Białystok ul. Wesołowskiego 1

Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku Cena prenumeraty· kwart. 520 zł, półr 1040 zł. rocznie 2080 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa Książka Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa Książka Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonuja używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28 00-950 Warszawa skr poczt 12 konto XV O/O i PKO W-wa Nr 1658-2010-45-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę
- do dnia 10 listopada na I kwartał i półrocze roku następnego oraz cały rok następny
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego

Zam. 466/89. Nakład 6.200. T-3.

СЛАВА

Кожны раз, калі мне даводзілася чытаць газету, я з нейкай зайздрасцю адносіўся да тых, аб кім пісалі на яе старонках, зайздросціў папулярнасці і пашаны, якімі яны карыстаюцца ў асяроддзі. І мне так хацелася, каб, здаецца, хоць што-небудзь і аба мне напісалі...

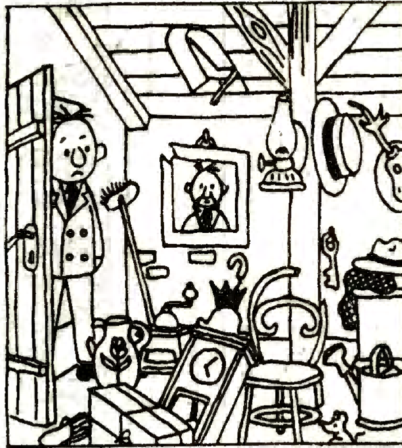
І што скажаце — калі ўжо чаго-небудзь чалавек моцна прагне, то яно і здзяйсняецца!

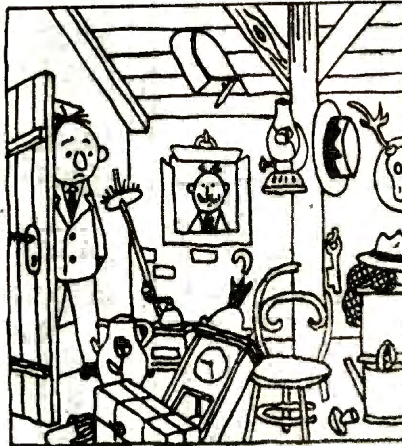
Напісалі і аба мне, даражэнькія, у нашай рэгіянальнай газеце, хаця каштавала гэта мне нямала здароўя і сродкаў.

Учора прыбягае мой пляменнік з газетай у руках і ўжо з парога крычыць: „Дзядзька, і пра вас напісалі, вось тут!" — і падае мне газету. Бяру з хваляваннем і гляджу, а на апошняй старонцы так стаіць: „На апошнім пасяджэнні калегіі (тут маё прозвішча і імя ды імя па бацьку) за тое, што ў дзень такі і такі, будучы п'яным, скандаліў у публічным месцы, прысудзілі штрафам, аплатай за пабыўку ў выцверазільніку і публікацыяй яго даных у газеце".

Цяпер ужо мяне ведаюць.

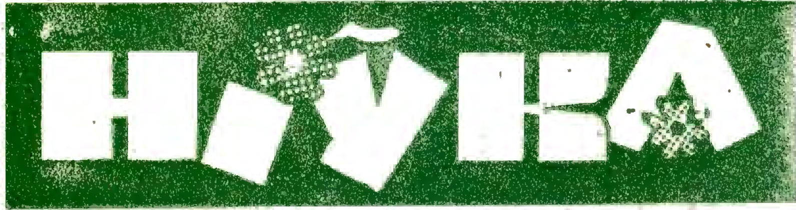
Мікола Рагаты

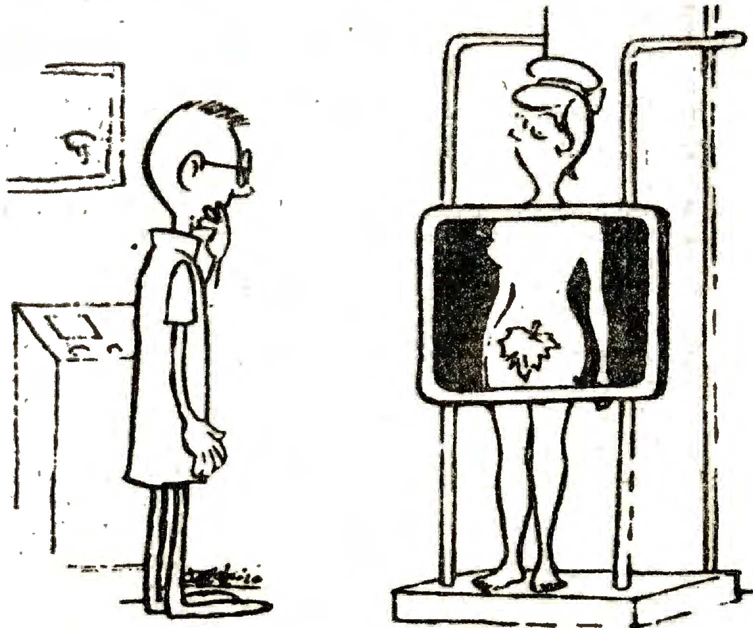

ШУКАЕМ АДРОЗНЕННЯЎ

Прыгледзьцеся ўважліва двум, на выгляд аднолькавым, малюнкам і знайдзіце прынамсі 10 дэталяў, якімі яны адрозніваюцца між сабою.

АФАРЫЗМЫ

Беларусу таму цана малая, які родную мову зневажае.

*

Ці можна мець вышэйшую ўзнагароду, як служыць свайму народу?

*

Каб не было на свеце людзей, не было б ні надзей, ні падзей.

*

Розуму не трэба многа, каб траціць час дарма.

*

Лічы — той адукаваны, хто роднай мове адданы.

*

Беларуская мова гучыць прыгожа, калі ёю хто добра валодаць можа.

*

Той заўсёды мае рацыю, хто паважае сваю мову і нацыю.

Міхась Літвінчык

У СВЕЦЕ ЦІКАВЫХ ДУМАК

Тое, што чалавек умее адрозніць дабро ад зла, сведчыць аб яго інтэлектуальнай перавазе над іншымі істотамі; тое, што здольны чыніць зло, сведчыць аб яго маральнай непаўнацэннасці ў адносінах да тых істот, якія гэтага не ўмеюць.

Марк Твэн (1835-1910),
амерыканскі пісьменнік

ЧОРТ І ЛЕКАР

Уладар пекла захварэў і выслаў наймалодшага чорта, каб той прывёў яму з зямлі добрага лекара.

— Сярод жывых столькі лекараў, як жа мне пазнаць, які з іх добры? — засумаваў чорт.

— Той будзе найлепшы, перад брамай якога снуе найменш душ яго пацыентаў, — параіў уладар.

Нячысцік абабег увесь горад і ўсюды брамы лекараў былі асаджаны натоўпамі душ. Урэшце знайшоў лекара, які, відаць, меў толькі адну ахвяру на сваім рахунку. Нядоўга думаючы, чорт схапіў таго лекара і паставіў яго перад сваім панам.

— Як доўга займаешся ўрачэбнай практыкай? — спытаў пякельны ўладар.

— Па сутнасці, я яшчэ студэнт, а пацыент у мяне быў толькі адзін.

СПЯВАЕМ БЕЛАРУСКІЯ ПЕСНІ

КАСІЎ ВАСІЛЬ СЕНА

(народная)

Касіў Васіль сена,
Шырокі пакосы,
Да яго дзяўчына
Дзяціну прыносіць.*

— Васілю, Васілю,
Забірай дзяціну,
А як ты не возьмеш,
На пакосе кіну.

— Дам я табе, Галю,
Да грошай багата,
Не кажы нікому,
Што я яе тата.

— Не хачу, Васілю,
Я тых грошай браці,
Усім буду казаці,
Што ты яе тата.
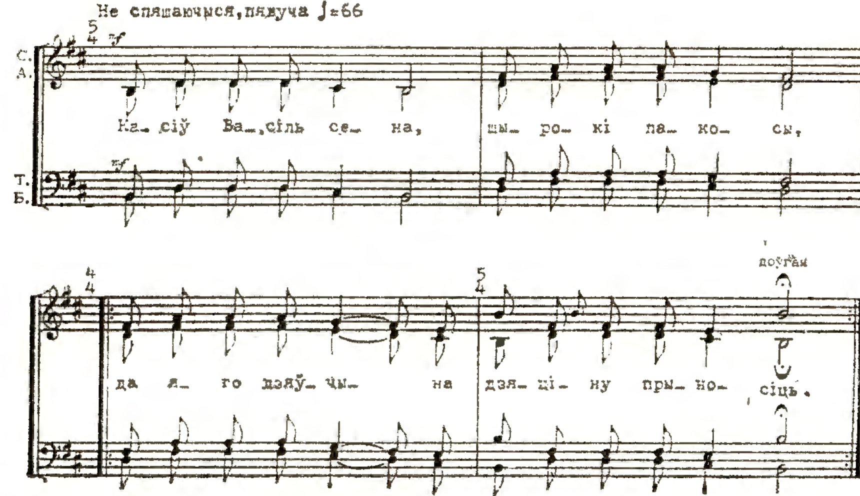
Кінуў Васіль косу
У самага долу,
Узяў тую дзяціну
Да й панёс дадому.

— Ой, маманька, мама,
Што й та за прычына,
Ў лесе на пакосе
Ляжала дзяціна.

— Забірай дзяціну —
Сорама не будзе,
Цераз гадок, другі
Табе помач будзе.

— Ой, маманька, мама,
Шчэ й друга прычына:
Ў сенях за дзвярыма
Там плача дзяўчына.

* Апошнія два радкі кожнай страфы паўтараюцца.

Калі ваша жонка пачне гаварыць, націсніце тэту кнопку!

*

— Учора быў я з жонкай у кіно і неспадзявана села каля мяне чароўная маладая дзяўчына...

— Шчаслівец, а магло быць наадварот.

*

Раздражнены муж да жонкі:

— Гэтага яшчэ не хапала! Вяртаюся галодны з работы, а абеду няма. Іду ў рэстаран.

— Любы мой, не хвалюйся. Пачакай пяць мінут.

— Што, абед будзе?

— Не, толькі апрануся і пойдзем разам.

*

Пара сядзіць у кавярні.

— Аб чым думаеш, каханы?

— Аб тым, аб чым і ты!

— Сапраўды? Дык пойдзем да мяне ці да цябе?

Колькі ж дурняў, убачыўшы, што дзяўчына мае прыгожыя вочы і зграбныя ногі, жэніцца з усёй рэштай.